

RŪPINTOJĒLIS

Nr. 26

1989–1990 m.

Skiriamas žmogaus pašaukimui

TURINYS NR. 26

Kreipimasis taut	1179
<i>Donatas Stakišaitis</i> . Meil akivaizdi.....	1181
<i>Kun. Romualdas Dulskis</i> . Pagrindas, ant kurio stovime.....	1186
<i>Jonas Ambraziejus</i> . Mo iut	1187

IŠ PRIMICIJŲ

<i>Kun. Kazimieras J. Ambrasas, S.J.</i> Žodis savo primicijoms.....	1189
„Leisk man, Viešpatie, sudegti kaip žvakei“ (<i>Kun. Vytauto Vai</i> i no primicijoms).....	1193

PIRMOJO REDAKTORIAUS ATMINIMUI

<i>Vincentas Liulevi ius</i> . Kazimierui Šapalui Amžinyb iškeliavus.....	1194
<i>Pelagija Žemaitelien</i> . Pluoštelis atsiminim apie mokytoją Kazimier Šapal	1199
„ <i>R pintoj lio</i> “ redakcija. Kazimierui Šapalui atminti	1200

KRIKŠČIONŲ SĖSUGDYTIEJI

[*Ada Urbonait*]. Tiesiai tiksl

(Nekrologo vietoj Vynmedžio Šakelei-Onai Galdikaitei mirus).....	1201
--	------

IŠ VYNMEDŽIO ŠAKELŲ POEZIJOS

Ne tau, ne tau.....	1205
Tu leidai.....	1206
Ir mes dar turime.....	1206
Gyvyb s mano jaun ryt	1207
Nevyski, jaunyste.....	1208
O Motina.....	1208
O Viešpatie, atleisk.....	1209
Art jant gyvyb s aukos valandai.....	1209

JOS MISIJA BAŽNYČIAI

<i>Dr. Barbara Albrecht</i> . Palaimintoji Edita Štein (Pabaiga).....	1210
---	------

KRIMES GALIME DUOTI LIETUVAI

<i>Dom Petrutyt</i> . Prad kime nuo mažo - pažinkime vaik	1217
<i>Dr. Jonas Adomavi ius</i> . Dvidešimt penki vaiko pageidavimai	1220

EPILOGAS

<i>Al Po iulpait</i> . „R pintoj lio“ - kas tai?.....	1223
„R pintoj lio“ autori , bendradarbi ir r m j vardynas.....	1227

*Ne j s mane išsirinkote,
bet aš jus išsirinkau ir paskyriau,
kad eitum te, duotum te vaisi
ir j s vaisiai išlikt , -
kad ko tik prašytum te T v mano vardu,
Jis visa jums duot (jn 15, 16).*

KREIPIMASIS TAUT

Jau 34-eri metai Taryb S jungoje legalizuotas abortas. Šis lietuvi tautai primestas statymas - tai pasik sinimas švent žmogaus teis gyventi, teisinimas smurto prieš pa i nekal iausi , negalin i apsiginti žmogišk b tyb . Nužudyta negimusi gyvyb nesugr žinamai nusineša ir motinyst s šventum . Šimtai t kstan i neišvydusi j šviesos Lietuvoje - tai aukos baisiausio genocido, vykdomo motin rankomis. Motin , kurioms prigimties skirta myl ti, saugoti ir ginti visa, kas gyva. T vai, pamerkdami mir iai t , kuris t kstantmeiais b davo priimamas kaip Dievo dovana, sulaužo pagrindinius prigimties ir gamtos d snius.

Nebus nei tikrojo Atgimimo, nei tikrosios kult ros, jeigu nebus apsaugota žmogaus gyvyb . Teisingumas reikalauja, kad j gint statymai. statymas šiandien baudžia už žmogžudyst , o leidžia abort , kuris yra ne kas kita, kaip tokia pat žmogžudyst , tik dar žiauresn , nes sunaikinama bej g , tik prad jusi gyventi b tyb . Moderni medicina ir biologija nedaro jokio skirtumo tarp negimusio ir gimusio žmogaus, t pat liudija ir žmogaus s žin .

Paradoksalu, bet negimusi gyvyb žudoma gydymo staigose, kur tur t b ti kovojama d l kiekvieno gyvyb s akimirksnio. Paminta Hipokrato priesaika ir Dievo sakymas: *Nežudyk!*

Vadinamoji „moters apsisprendimo teis“, šeimos planavimas, remiantis ekonomine ir socialine pad timi, yra ne kas kita, kaip egoizmas, meil s šventumo paniekimas. Taip k dikio gyvybe mokama už „gerov“, tariam laisv . Iš tikt j abort lydi dvasin degradacija, šeimos išsigimimas. Tokia šeima - tautos pagrind griov ja, išsigimusi visuomen s l stel . Negimusieji šaukiasi m s pagalbos, nes t v nuosprendis atima jiems teis gyventi.

Žmogaus gyvyb turi ginti statymas. Konstitucijoje turi b ti aiškiai pasakyta: *Leiskite Lietuvai gimti!* Nieko nepad s nei pilietyb s, nei kalbos, nei kiti statymai, jeigu nebus ginama pagrindin žmogaus teis - *teis gyventi*. Išnyksime ir fiziškai, ir dvasiškai, jeigu atmesime Dievo duodam dovan - gyvyb . Šiandien mes reikalaujame, kad negimusi gyvyb gint

statymas. Suprantama, statymas, pasmerkiantis abort, nekeiia padties iš esmės. Tai tik prievartinis stabdys slidžiame nuopuolio kelyje. Tik pagalvokime - negimusiojo gyvyb statymas turi saugoti nuo motinos ir gydytojo, t. y. t., kurie prigimties ir profesijos yra pašaukti t gyvyb auginti ir saugoti.

Švenčiausias dalykas žemėje - gyvyb neteko vertės ir pagarbos. statymas tik vardyt daiktus tikraisiais vardais, taia pakilti iš to pragaištingo liūno turime tik mes patys. Nors Bažnyčia vis laik stovėjo negimusios gyvyb sargyboje, taia daugelis buvo suklaidinti materialistin pasaulžiūros ir jai atsidavusio medicinos mokslo, teigusio, jog pradta gyvyb - tik gemalas, praeinant visas evoliucinio vystymosi stadijas.

Naujausi technikos laimėjimai, galinantys filmuoti k dikiu gyvenim intrauteriniame laikotarpyje, patvirtino Bažnyčios poziciją. Sitikinta, kad nuo pat pradėjimo vaisius - k dikiu turi ne tik žmogiškus organus, atliekančius funkcijas, kurias jau nesikeičia, bet jis - jau žmogus, tik kad mažas. Net jo juslės susiformuoja nštume. Penki savaičiai k dikiu jau turi lytėjimo juslę. Vliu atsiranda klausa ir kitos juslės. Šiuolaikin medicina jau kalba apie tai, kad su negimusiu k dikiu visa šeima turi bendrauti kaip su savo nauju nariu.

Brsta nauja pasaulvoka. Atsiveria nepatirtos tikrovės bei gyvybės slėpiniai. Taia mokslo ir medicinos darbuotojai neskuba informuoti visuomenės. Atrodo, kad mokslui dar nerūpi nei tiesa, nei dora, nei negimusios gyvybės žudymo sužaloti žmonėli likimai. Visai pasikliauti galime tik Bažnyčia, todėl ir laukiame iš jos dažnesni bei ryškesni pasisakymšia ypa skaudžiam s tautai tema. Formuokime naują požiūrį žmog kaip dvasin bityb nuo pat pradži pradžios. Ši aukštesn m s s mon s pakopa galins mus pakilti iš to žiaurumo ir prievartos, kur skendi šiandieninis žmogus.

Kvieiname visus tautiečius, visas atsikurias organizacijas šventkov - kov už gyvenim, už tikrj motinyst. Tevyksta ši kova moralinėje, visuomeninėje, politinėje plotmėje. Ugdykime dor ir tikrj meilšeimose. Žadinkime atsakomyb ir sžin medik, kuri svarbiausia pareiga - gelbt kiekvien žmogišk bityb. tvirtinkime visuomenėje nepalaužiam nuostat: pagarb negimusiajam ir motinyst s šventumui; pasmerkim visiems, kas t nuostat dr st pažeisti. Pradta gyvyb ir motinos gyvyb yra lygiavertės, tik motinos meilj pakylja aukščiau savės.

Reikalaukime ir siekime, kad statymas nedviprasmiškai pasmerkt abort kaip nusikaltim žmogui.

Kreipim si pasiraš

- 1) Arkivysk. kard. Vincentas Sladkevičius; 2) arkivysk. Julijonas Steponavičius;
- 3) vysk. Antanas Vaičius; 4) vysk. Juozas Preikšas; 5) vysk. Juozas Žemaitis;
- 6) vysk. Juozas Matulaitis; 7) vysk. Vladas Michelevičius; 8) Nepriklausomos Lietuvos užsienio reikal eksministras Juozas Urbšys; 9) kun. Sigitas Tamkevičius;
- 10) kun. Jonas Kastytis Matulionis; 11) kun. Kazimieras Ambrasas; 12) mons. Kazimieras Vasiliauskas; 13) kun. Jonas Boruta; 14) kun. Donatas Valiukonis;

15) kun. Vincas Jalinskas; 16) kun. Eugenijus Bartulis; 17) kun. Vaclovas Aliulis; 18) prof. Algimantas Marcinkevičius; 19) prof. Giedrius Uždavinys; 20) prof. Vytautas Sirvydis; 21) prof. Julius Juzeliūnas; 22) Jadvyga Bieliauskienė; 23) Antan Kuinskaitė; 24) Aldona Puišytė-Grigalė; 25) Modestas Juozaitis; 26) kun. Jonas Lauriūnas; 27) Vidmantas Jasukaitytis; 28) Aleksandras Žarskus; 29) prof. eslovas Kudaba; 30) prof. Aldona Paulauskienė; 31) prof. Gintautas Esnys; 32) sveikatos apsaugos ministras Antanas Vinkus; 33) teisingumo ministras prof. dr. Pranas Kriščiūnas; 34) Krescencijus Stoškus; 35) Albina Pajarskaitė; 36) D. Raškinienė; 37) Irena Simutienė; 38) Auksė Narvilienė; 39) Rimutė Rimantienė; 40) E. Kubilienė; 41) Vacys Bagdonavičius; 42) Donata Stukaitė; 43) Janina Tulevičienė; 44) Arvydas Žygas; 45) L. Kondrotas; 46) Egidijus Klumbys; 47) Al. Poilpaitis; 48) J. Gruodis; 49) B. Jonuškaitė-Augustinienė; 50) Dom Petrutis; 51) Romualdas Preikša; 52) Donatas Stakišaitis; 53) Gintaras Vitkus.

Donatas Stakišaitis

MEIL AKIVAIZDI

Dvasingumas ir doroviškumas yra tas pat. Aukščiau pasiekiamas didžiausias dora, ir šia didžiausia dora jis pasirodo. <...> Norint pradėti visapusiškai vertinti gyvenimą, reikia drąsiai tikėti tiesa ir jį viešai išpažinti (Albertas šveiceris).

Kas mažina mūsų tautos gyvastumą? Kas trukdo tautai atgimti ir visu gyvybingumu veržtis ateitį? - Nusigrįžimas nuo amžinųjų tiesų! Tauta miršta tada, kai išsenka kuryba, kai mintis ieško „ramybės“ materialiajame pasaulyje ir užtrokšta aistros malonume, kai atsižada pareigos ir aukos. Tai dvasios ubago kelionis ir pastovus varginantis beldimasis svetimą, be šeiminingo, namų duris. Tai pasirinkimas kelionis be prasmės ir ateities.

Ateitis priklauso tik Meilei, ateities rami šeimininkei. Meilė reiškia, kad gyvenimiškai ir kitame žmoguje, savo artimiausioje ir mylimoje būtyje, o per ją ir savo tautoje, pradedamas jos istorinis misijoms, perduodamas jos gyvybiniai galimybės. Štai kodėl *meilė yra gyvenimo gyvybė*.

Santuokoje dieviškoji Malon laukia pašauktą bendradarbiavimą, jį pasiryžimo gyventi tik jime, t. y. Dieve, ir taip pagerbti Jam skirtą žmogaus gyvybę, jo meilę. Tokiu pasiryžimu būt galima nusakyti Rabindranao Tagoro žodžiais:

Aš stengsiuosi visada laikyti švaru savo kūną, žinodamas, kad Tu jį prisilietimi gaivini visados.

Aš stengsiuosi visada apsaugoti mintis nuo neteisybių, žinodamas, kad Tu esi Tiesa, kuri mano sieloje proto šviesą žiebia.

Aš stengsiuosi visada pašalinti piktybes iš savo širdies ir puoselėti meilę žydinti, žinodamas, kad Tu esi altoriuje mano širdies šventovė.

Tyra širdis yra meilės tikrumo duona. Tik ji sotina. Gyvenimas, kaip nenurimstantis tyros širdies siekis, - vienintelis galimas dvasinės asmens

patirties prasminimas šeimoje. Jis aistra sik nija nesavanaudiškumu, pasiaukojamu gerumu. Tai kelias, kuriuo einant galima pajusti savo esm - tikrumo jausm . Jame žmogaus laim : b damas nuoširdus, gali jausti kitu nuoširdum , tyros širdies ilges pasitinka kitos širdies gerumas.

Tokio gerumo versm viena - skaistumas, kuris ir tegali atverti giliausi k no ir sielos uždarum , dviej esybi pilnatv meil s vienyb je. Ši šeimos harmonija - šventumo sl pinys - dviem skirtingoms asmenyb ms teikia didel ir neišsenkam asmenyb s džiaugsm ir stipryb . Tokia santuoka - tikroji K r jo dovana ir malon . Malon , nepaž stanti puikyb s - neištikimyb s - nuopuolio. Tai žemiškos meil s atbaiga. Pasiryžimas eiti tokiu keliu reiškia nedviprasmišk paklusim Evangelijos žodžiams: *O jeigu nori tur ti gyvenim , laikykis sakym (Mt 19, 17).*

Mylin iojo s žin juos primena kiekviename žingsnyje, neleidama žmogui nuklysti nuo meil s kelio. Pasak Mariteno, ji primena, jog

žmogui užvis svarbiau yra vidinis centras, ta gyvybin asmens s žin s versm , iš kurios kyla idealizmas ir dosnumas, statymo jausmas ir draugyst s - artimo meil s jausmas, pagalba kitiems, bet kartu ir giliai sišaknij s nepriklausomumas nuo viešosios nuomon s.

Pagal šiuos statymus, santuoka per kit lyt atveria gyvyb s sl pinio tikrov : Dievui tarpininkaujant, sukuriama nauja gyvyb , turinti dvasi . Štai ia žmogus turi prog gauti dovan , kurios n ra vertas. Šios dovanos didumas atsiskleidžia tik per tyr šird . Tod l kitos lyties žmogus, jo k - nas yra šventenyb , kuri privalu adoruoti. Nejaugi galima paversti j tik pasim gavimo objektu, kit žmog - malonum priemone?!

Dora šeimoje yra skydas, kuris apsaugo ir brandina naujos gyvyb s dvasi . Dar negimusios b tyb s, kaip naujo šeimos nario, dvasinio augimo pradžia yra t v meil . Štai kod l t vo ir motinos skaistumas yra j asmenyb s matas. Juk ne kas kita, o t v širdži tyrumas išreiškia akivaizdži meil savo vaikams. Tokia meil n ra romantizuotas debesis. Ji atspari skausmui, dvasios tampai, gyva paprastais dalykais, kasdieniais sunkumais. Tai ilgas ir daug dvasini pastang reikalaujantis k rybos kelias, be geiduli ir sentimentalumo. Asmens valia, susid rusi su kito nepilnavertiškumu, bet remdamasi didel mis dvasios pastangomis, netgi kan ia, veda k n , proto ir siel vienyb . Deklaruoti godum ir savanaudiškum , o meil kaip romantizuot aistr , - tai be gailės io ardyti t švent vienyb . Imtis romantizuoti t švent tikrov , vadinasi, klastoti tikrov . Tai ateizmo, bedieviškosios psichologijos ir psichoterapijos veiklos dirva.

Ateizmas, kaip totalitarin s sistemos dvasios formuotojas, gyvenim m s t vyn je pavert pataisos namais, kur degraduojama. Ir tos besieli žmoni sistemos k r j dauguma jau prareg jo, pamat , jog atpildas už j darb - dvasin mirtis, žmogus be meil s šventumo suvokimo. Tai

visuomen, kuri neturi meilės dvasios, kur mginama pateisinti ir prasminti šeim irim, neištikimyb, negimusi j žudym, paleistuvyst.

Krikščionies meilė skleidžiasi per Krikšto malonės augim. Ją yra ir mažylio žaidimas, visi vargai, darbai, poilsio valand l s, džiaugsmas ir ašaros. Ir taip viskas iš širdies paletės tapoma bendrame gyvenimo paveiksle. Brangiausia jame - vaikystės tyrumas, pažangiai formuojamos ir dvasiškai reformuojamos vidaus pajogos, aiškiausiai pasireiškiančios per skaisčią širdį. Tokios šeimos meilė sukuria tyrumo atmosferą, kuri vaikams ugdo tvirtą moralinį principų sistemą, gyvį tikėjimą dvasia, kuri šiandien bene reikšmingiausia atrama jaunam žmogui. Skaistus elgesys dabar jau reikalingas tam tikro didvyriškumo, nes jis reiškia ne tik prigimties suvaldymą, bet ir gebėjimą atsispirti aplinkos, bendraamžių taktai. Tai nelengva, tačiau būtina, jeigu norime kurti dvasiškai ir fiziškai sveiką visuomenę, darnias šeimas, turinti laimingus vaikus.

Tokia dorovinė žmona, kuri nėra jokia abstrakcija, o žmogaus - piliečio asmeninė nuostata ir gyvenimo programa, gali išlaikyti tautiškiausią jos išbandymo laikais, kai reikia ginti tautinį ir žmogiškąjį orumą, savo egzistenciją. Juk pavojus šiandien gresia ne tik iš Rytų, bet ir iš savos aplinkos, ir iš nepažintų Vakarų. Tik tokia atgaivinta ir išugdyta dorovinė žmona pajėgi atskirti, kas yra tikra, o kas melas, kas yra meilė, kas tik jos kaukė.

Vyro ir moters meilės amžinumo sąlyga - vieningas širdies tyrumo siekis. Tai pagarba ateinančiai gyvybei ir ištiesimas rankos jai pasitikėti. Tokia vyro ir moters pozicija juos vienija, stiprina ir kelia aukštyn, skatina ištikimybės motinystės pareigos šventumui. Vyro ir moters vienybė daro motiną laimingą. Motina ji - *Vaidilutė*, krenanti šventos šeimos židinį. Tvas - *R. pintoj lis*, parimęs vaikų sielos tyrumo sargyboje. Sargyboje prie kelio, vedančio tautiškumą išsvajotas virš nes, nuo kurių taip toli matyti...

Pedagogikos, kiekvienos atskirusios jaunimo organizacijos programoje dorovinė žmona su ugdydamas turi tapti vienu pagrindiniu ir aiškiausiai suformuotu uždaviniu. Konkretūs uždaviniai išreiškia du siekiai: 1) *skaisčiumas šeimoje* - meilės kėdikis; 2) *santuokos tyrumas*, nes be tyrumo širdžiai santuoka tuščia žiedė.

Tai labai opi problema, nes daugelyje šeimų vaikai jau nepatiria tvirtos ir nerimo dūlės širdies skaistumo. Daugelyje šeimų jau nebėra ištikimybės idealo, nėra to nepermdaujamo siekimo išsaugoti tyrumą santykiuose šeimoje ir skaistą vaikų jaunatviškose aspiracijose. Nėra to dvasinio tyrumo, kuris leidžia žmogui blaiviai vertinti savo prigimties potraukius ir galias, mylėti kitos lyties asmenį ne kaip partnerį, o kaip žmogų, kaip idealą, skatinant augti, tobulėti, prilijgti tam idealui.

Dabartinės šeimose vaikai dažnai girdi bedvasius atodsius: *Gyveni žmogus vien kartą, tai ir reikia skubėti džiaugtis gyvenimu. <...> Nieko*

nepadarysi - toks gyvenimas; arba dar: Gyvenime reikia visk patirti. Sutrypia vaik orum ir garb tie t vai, kurie vietoj palaiminimo prieš jungtuvės ištaria: *Pagyvensi, nepatiks, - išsiskirsi...* *Juk niekas nedraudžia antr kart ...*

Tai mentalinio jausminio palaidumo rezultatas, susiformav s bedvasio - amoralaus gyvenimo t km je. Tai bedvasio žmogaus, t. y. barbaro, amoralumo diegimas savo vaikams. Iš gyvenimo jie laukia tik juslinio malonumo. Elgtis kitaip - reiškia b ti kvailam. Šie t vai sup d ne tik savo gyvenim , bet ir griaua savo vaik gyvenim . J siekis vienadienis, pagr stas vien poj iais. Tokiose šeimose mergait s, sulaukusios 14-16 met , jau g dijasi savo mergyst s garb s, jos nepatiria nerimo d l sav s, d l to, kad neb t žeminamas žmogaus vardas. Ar turi teis toki mergai i motinos vadintis motinomis? Jos yra tik gimdytojos, nes motina yra ta, kuri myli, kuri r pinasi savo vaik sielos likimu.

Melas dažnai dangstosi meil s kauke... Ta iau tik tyrumas yra meil s k dikis ir jos versm , - ši tiesa neleidžia žudyti skaistumo savo širdyje. Žmogaus pasaul jauta - gyvenimo pagrindas - reikalauja, kad neb t nieko, kas melaginga, tod l ia akivaizdus b tinumas tvirtai laikytis sakyimo: *Nepaleistuvauk.* Šio d snio neleis pažeisti tyra s žin . Juo remiasi nuoširdumas, subtili vidin energija, žmogiška šiluma, artimumas, tikrasis patrauklumas ir prierašumas, jausm tikrumas. Paleistuvyst iškreipia nuoširdum , atšaldo motinyst . Ši apgaul žaloja, trikdo žmog , paver ia j dvasios vargeta. Taip sutrikdyta prigimtis traukia žmogaus siel mirties vyksm , naikinant s žin s jautrum , atsakomyb s jausm , nešant nelaimės tam žmogui kaip asmenybei ir, svarbiausia, jo artimiesiems; pratina nesisaugoti aistros kaip nes moningos prievartos, ardan ios k no ir sielos vienyb . Tokiam žmogui darosi b dingas geidulingumas ir jausm s myšis. Akivaizdžiausiai tai šiandien pasireiškia negimusios gyvyb s žudymu - pa ia didži ja nuod me meilei, ir mirt skleidžian iu AIDS maru.

Tokio totalinio melo apimt žmoni džiaugsmi neturi nieko bendra su estetinio džiaugsmo šaltiniais. J siekiai - tik instinkt patenkinimas, kur viskas aišku, paprasta ir primityvu. M stysena, „idealai“ tarnauja tik demagogijai, tik iškreipto gyvenimo pateisinimui; problemos sprendžiamos melu. ia sijungia kontracetin tarnyba, sekso propagavimas, negimusios gyvyb s žudymo teisinimas kaip šeimos „planavimo“ priemon . Vadinamoji tolerancija ia ne kas kita, kaip abejingumas, doros, kult ros ir paties žmogaus orumo paniekimas. Ar ne d l to šiandien daugyb je šeim išbl so motinyst s dvasia? N štumas prarado stebuklingos palaimos ir švento laukimo šyd . Taip skaudžiai nuskriaudžiami vaikai. Tokiose šeimose jie gimsta ne iš meil s: vaikai - m s ateitis - gimsta su meil s stoka.

Moralinis maras, ap m s m s šeimas, skleidžia dvasin ir moralin degradacij , princip devalvacij , žmogaus dorovinio elgesio, dorovin s

orientacijos pagrind nesuvokim . O juk dar netoli tie laikai, kai t vai, pajut art jan i mirt , susišaukdavo vaikus ir maldaudavo prižad ti, jog gyvens dorai, klausydami savo s žin s, kad bus ištikimi j diegtam tik - jimui, pamokymams ir paliekamam pavyzdžiui. Koks gražus atsisveikini - mas! Jis kupinas meil s ir žmogaus b ties esm s suvokimo. Ir kaip mir - ties akivaizdoje atrodo tie dvasios lavonai, kurie augina vaikus nemeil je ir mele, kurie savo pavyzdžiu - melu ar paraginimu - ištrems savo vaikus iš meil s kelio...

Pražudyti Dievo duot talent myl ti, kurti yra kiekvieno žmogaus didžiausia asmenin nelaim ir tikrasis gyvenimo vargas. Vargas, nes suardyta žmogaus pilnatv . Tik meil žmogaus gyvenim nukreipia pras - m s, k rybos ir džiaugsmo keliu. *Toks yra žmogaus pašaukimas ir laim b ti K r jo tarpininku begaliniame pasaulio k rybos prat sime.* Bene svar - biausias jo akcentas - šeima, kaip tarnyst pasauliui, savo artimui.

Meil nepaver ia varžybotomis gyvenimo visuomen je. Tai troškimas pa - sidalyti džiaugsmu didžiausioje bendryst je ir vienyb je; tai ir yra baltišk - osios tautin s savimon s esm . Jos bruožai - tik jimas ir meil , širdies troškimo gyvyb ir nuolatinis vidinis nerimas bei bud jimas. Jie vienas nuo kito neatskiriami, nes iš j iš vieno šaltinio ir gr žtantys t pat šaltin . Štai kod l meil - ir žmogiškosios laim s siela. Tik meil ir tik - jimas daro žmog k r ju, kuris yra ir tikrosios demokratijos, prasidedan - ios šeimoje, puosel tojas, nes demokratinis idealas remiasi tik jimu dva - sin mis žmogaus galiomis, sielos nemirtingumu.

Nusikalt s meilei žmogus kovoja d l ateities tik tada, kai, suprat s savo nusikaltimo baisum , suprat s, koku mastu griov didžiuosius Dievo planus, baisesi tuo. Pirmasis jo žingsnis - nuoširdus gailestis ir sielvartas d l pažemintos meil s. Tada žmogus tampa tarsi Evangelijoje minimas žem krintantis ir apmirštantis kvie io gr das. Be šito atgimi - mas ne manomas. Žmogaus atgimimas yra *meil s malon* , kuri n ra gry - nai asmenin , individuali: žmogus miršta sau ir atgimsta kitiems - šei - mai, vaikams, T vynei. Toks atvirumas g riu žmog daro žmogumi.

M s k rybos tikslas turi b ti sav s ir kiekvieno savo artimo išvada - vimas iš dvasios griovimo darb . B ti doram - tai kovoti d l tautos ateit - ties, tai laisva valia silieti min i , jausm ir visos tautos ateities gyve - nimo nenutr kstam švent - vienyb . Tokioje vienyb je, savo širdyje išk l Tik jimo, Vilties ir Meil s v liav , pasijusime savo tautos pilie iais - k r jais, suvienytais dvasinio bendrumo. Kitaip - išduotume savo pašau - kim , liktume savo T vyn s priešais.

Vienijanti ir laisvo apsisprendimo diktuojama savastis ir yra *MEIL* , kuri, saugodama kiekvien šird , amžiams yra r žusi žmogaus s žin je Dievo sakymus. Tokia *meil yra vienintelis baltiškasis atgimimo kelias.*

Kun. Romualdas Dulskis

PAGRINDAS, ANT KURIO STOVIME

Du yra luomai: dvasiškasis ir pasaulietiškas, ta iau tik vienas gyvenimo tikslas, nes maloningasis m s Viešpats yra pasak s: *B kite tobuli, kaip j s dangiškas T vas yra tobulas*. Viešpats nepasak : „B kite vienuoliai ar kunigai“. T kart Jis kalb jo ne apie luomus, išreiškianius visuomenin s tarnyst s pob d ar gyvenimo stili , o apie pa i žmogaus sielos laikysen . Jis kalb jo apie pagrind , ant kurio turi stov ti abu luomai. Tas pagrindas - tai nenuod mingumo b kl , s moningas atsidavimas g riui, gyvenimas aukštesn je s mon je.

Blogis yra g rio tr kumas, - sako šv. Tomas Akvinietis. Nuod m - tai pilnatv s tr kumas. Siekti tobulumo - reiškia siekti pilnatv s, šalinant tr kumus. Pasilikti nuod m je - tai tur ti tr kum . Kol žmogus mano, kad tik vienuolyne reikia b ti tobulam, harmoningam, šventam, o pasauly - ne, jis pasilieka naivuolis. Menka s žin diktuoja poži r, kad yra šventumo luomas ir nuod m s luomas. O iš tikr j yra bendras visiems žmon ms: ir dvasininkams, ir pasaulie iams - pašaukimas tobulum . Tik juodviej šventumas savitas. Taip išryšk ja, kas bekompromisiškai b tina visiems: *eiti išganymo keliu*, t. y. siekti g rio pilnatv s, gyventi aukštesn je s mon je. Tai b tina. Mes galime rinktis luom , bet negalime rinktis vietoj išganymo praž t, o vietoj pilnatv s - tr kum . Kad ir kokia nirtinga b t kova pastarojoje arenoje, abejon i a n ra: *žmogus turi rinktis pilnatv* . Turime rinktis šit lygmen ir gyventi aukštesn je, šventumo siekio s mon je. Tokioje dvasios b senoje pajuntamas ir savasis pašaukimas.

Tod l m s m stymo apie dvasišk j ir pasaulietiš k j luomus pradinis taškas yra kaip tik šis pagrindas. Pirmasis m s uždavinys ne pasirinkti kur nors luom , bet apsispr sti už nenuod mingumo b kl . Iš tikro, kad gal tume teisingai rinktis, reikia netur ti yd , nes jos užtemdo m s dvasi . Kuo tyresnis žmogus, tuo teisingiau jis gali atpažinti ir savo pašaukim . Tod l labai išmintingai elgiasi jaunuoliai, kurie laiko savo siel tyr ir brandina dvasin gyvenim : j sprendimai bus tiksliausi. D l to ir patariama melstis renkantis gyvenimo keli . Malda, ypa ilgesn laik praktikuojama, apšvie ia žmogaus siel . Apie žmog , kuris gyvena pastov maldos gyvenim , galima pasakyti, kad jis vaikš ioja šviesoje.

Leisti b ti valdomam aistr , reiškia leisti joms veikti ne tik m s elgsen , mintis, bet ir sprendimus. Aistros ir ydos lenkia mus savo pus , suvaržo sieloje g rio pol k. Jos tiek daug takos daro m s m stymui ir sprendimams, jog galima sakyti, kad m sto nebe žmogus, bet tiktai jo aistros. Žmogaus asmenyb lieka lyg okupuotas miestas, visiškai nebegalinti reikštis savarankiškai, nepriklausomai nuo aistr . Tai gali paliudyti kiekvienas, kam teko b ti aistr valdžioje, o po to su Dievo pagalba iš j išsivaduoti. Tod l pagrindinis žmogaus uždavinys - pašalinti š sielos

tr kum . Tai tr kumas, susij s ne su viena ar kita m s gyvenimo aplinkybe, bet su pa ia m s siela, m s asmenyb s centru.

Daugelis esame jau galutinai pasirink savo gyvenimo keli . Vieni gyvename šeimose, kiti pasirinkome dvasin luom . Bet ne tai svarbiausia. Kiekvienas luomas turi savit gyvenimo stili , kiekvienas savitai tarnauja artimui. Ta iau po visu tuo lyg koks pagrindas gl di m s asmenyb . Kokia ji? Jei ji bus tobula, b sime r pestingi t vai ir motinos, uol s kunigai ir vienuoliai. Ir kiek paliksime savyje tr kum - yd , aistr , - tiek j pasiliks ir m s gyvenimo p dsakuose. Tad pad kime ger pagrind savo gyvenimui, nes j vien teturime.

Jonas Ambraziejus

MO IUT

Prieš mane mo iut s nuotrauka. Gerumu, meile, atlaidumu mane žvelgian ios akys; ašar , skausmo, praradim išvagotas veidas. Tai mano motinos motina. Motina, išauginusi b r vaik , penket j paaukojusi ant Lietuvos Laisv s aukuro. Tad dar kart noriu pažvelgti t raukšl t veid , suprasti t vargo noragu išart vag prasm . Juk kiekvienas ženkletis jos veide - tai jos vaik džiaugsmas ir ašaros, tai nuo pat vaikyst s sunkus gyvenimo kelias, tai šventa motinos pareiga, Lietuvos moter dalia. Tai tikras motinos-moters grožis, matuojamas ne centimetrais, ne žiuri balais, ne greitai praeinan ia jaunyste, o dvasiniais, vidin turtingum išreiškianiais matais. Grožis, kuriam pakanka baltos skarel s ant sidabru papuoštos galvos, kuriam netrukdo ir gyvenimo spausta raukšl veide.

O jos, mo iut s (*mo iute* j vadino ir visai svetimi žmon s), veid gyvenimas spaud ir spaud vien po kitos skausmo žymes. Varginga vaikyst Degu i kaime netoli Marijampol s. Po to - šeima, vaikai, vyro liga, mirtis. Ir šiandien dažnai pagalvojam - iš kur ji s m si tiek j g , stipryb s. Juk labai mažai jai teko mokytis, neskait išminting knyg , negird jo daug mokan i paskait apie šeimos gyvenim - kaip tvarkyti šeimos k , kiek tur ti vaik arba, kaip dabar madinga sakyti, „planuoti šeim “. Ji neskait straipsni apie kilni motinos pareig , apie tai, kaip sukurti darni šeim . Tiesa, ji gird jo pamokslus Marijampol s bažny ioje, j , kaip ir daugel to meto žmoni , stiprino išpažintis, reng gyvenimui švarios m - s liaudies dainos, tradicijos, turin ios gali , amži patikrint prasm . Nuo vaikyst s lyd jo pasakos, padavimai, švent s ir papro iai, neužteršti iš svetur at jusi blogybi .

Nežinau, ar skund si mo iut tokiu pulku - 12 - vaik , ta iau žinau, kad nesisteng j atsikratyti, kaip šiandien daro ne viena ši dien mama. Nereik jo jos vaikams internet , visi sutilpo kuklioje Dambraukos

stubel je. Anksti pabalo jos plaukai, anksti atsirado raukšli veide. Ta iau to ji nesisteng sl pti. Gyvenime mo iut mat daug didesni dalyk , nei laikino k no grožis.

1944-aisiais vienus okupantus pakeit kiti. savo armij jie pa m s n Klemens ir pasiunt pirmas gretas. Netrukus jis jau gul jo sužeis-tas svetimoje žem je. Gird jo, kaip buvo priskai iuotas prie nukaut j . Buvo užbertas žeme. Laim , vokie iai netur jo laiko užkasti kaip reikiant, ir tuoj sugr ž rusai išgelb jo nuo mirties. Ta iau tai buvo tik jo ir jo šeimos tragedijos pradžia. Tada jis nežinojo, jog kiti jo broliai, o v liau ir jis pats, tur s pasirinkti „miško broli “ keli . Nežinojo, jog 1946- j va-sary tarybiniai okupantai galutinai išdraskys j gimt j lizd , o motina, kaip ir t kstan iai XX a. verg , su mažaisiais vaikais gyvuliniais vago-nais ried s atšiaur j Ural .

O ar galim suprasti, k reišk jos bado ir šal io, netekimo ir pažemi-nimo iškankintai sielai ateinan ios žinios iš Lietuvos: žuvo Jonas, žuvo Andrius, žuvo Antanas, žuvo Kazys, žuvo Bronius... Ar galima suprasti, k jinai jaut žinodama, kad jos vaik lavonai guli prie vals i , prie bažny i , turgaus aikšt se? Bet ji žinojo, kad išniekintas k nas, tai dar ne išniekinta siela, kad to, kas švaru, po mirties sutepti negalima. Ji jaut , kad tie gležni daigeliai, kuriuos ji glaud prie kr tin s, virto nenugalimais žuolais, išsaugojusiais švent prot vi aukos ugn , savo krauju sušil-džiusiais stalinin s žiemos sukaustyt Lietuvos žem . Tai ir j aukos d ka 1988- j vasar v l pabudo, prisik l tauta. O ji, j motina, išaugi-nusi didvyrius, padar ne mažesn žygdarb . Ji šito nesiek . Tai buvo jos pareiga, ir kitaip ji - ir daugelis jos kartos žmoni - gyventi negal jo. Žinojo, kad vaikus reikia gimdyti, auginti, žinojo, kad t vus, senelius reik s karšinti, laidoti. Nesuprato ir ne sivaizdavo, kad žmogus gali gy-venti nedirbdamas. Žinojo, kad kiekvien dien reikia prad ti kryžiaus ženklų, užbaigti malda. Žinojo, kad visa tai tur s daryti ir jos vaikai, ir kad tai tur s perduoti savo vaikams. Jai paguoda sunkiomis valandomis buvo paprasta liaudies daina, daina apie žali r tel , apie motin l auk-štam kalnely, apie sunki mar ios dali , apie brolelius žalnier lius.

Ji mok jo išauginti vaikus ir svetimame krašte. M s priešai siek išrauti iš m s žem s tas liepaites, žuoliukus, klevelius ir pasodinti nederlingoje Šiaur s dirvoje. Jie tik jo, kad šie niekados nebegal s prigyti Lietuvos žem je, kad jie silies spygliuot j taig ir oš taip, kaip liepia šiaurinis v jas. Bet toki motin d ka j lapai nevirto spygliais, o širdys netapo geležin mis, iš kuri stalininiai kalviai gal t nukalti bet kokias patrankas ar „kariškus kastuv lius“.

Motinos dien ateidami prie jos kapo turime pam styti, koks gražus, šventas buvo jos gyvenimas, ir tai, kas galima, perkelti savo aplink . Juk jeiigu šiandien b t dauguma toki motin , pagalvokim, kaip gera b t gyventi, kokia graži b t Lietuva. A i Dievui, toki motin m s T vyn je

buvo vis laik - mes gyvi j pienu, j krauju, j ašaromis, j auka. Mes išliksim, jeigu bus motin, atiduodan i savo gyvenim vaikams, išlaikan i tai, kas giliai aug lietuviu prigimtyje, kas šiandien užmiršta, suteršta. Ateidami prie jos kapo turime suprasti, kad privalome ateiti pas j švar s, myl ti vieni kitus, atsisakyti visko, kas kvaila, nereikalinga, banalu - t iš Ryt ir Vakar pl stan i mad ir beprasmi id j, išlikti paiais savimi. Tada mums bus suprantamos visos Mo iut s veid vagojusios raukšl s, tada gal sime kilniai, dorai gyventi ir mirti.

P.S. Šis pasakojimas - apie Magdalen Popierien (1900-1977), išauginusi 12-os vaik šeim . 1946- j vasario 18- j ji buvo ištremta Ural , kur išbuvo 10 met . Jos s n s: Jonas - *Šalmas*, Andrius - *Žilvitis*, Antanas - *Naktinis*, Kazys - *Sakalas*, Bronius - *Meška* žuvo pokario rezistencijos kovose. Kiti su ja ir atskirai buvo ištremti, o dukta Julija ir s nus Klemensas - *Jupiteris* (slapyvard sužinojau iš *Tiesos* publikacij 1988 m. pavasar) pateko tarybinius lagerius. Klemensas, sužeistas Antrojo pasaulinio karo fronte, dar kart buvo peršautas Vorkutos sukilimo metu.

(„*Sugr žimas. Motinos Diena.* Marijampol , 1989 06 24, Nr. 2)

IŠ PRIMICIJ

Kun. Kazimieras J. Ambrasas, SJ

ŽODIS SAVO PRIMICIJOMS

(Vilniaus Katedra, 1989 07 03)

Garb J zui Kristui! - Laudetur Jesus Christus!

Didžiai Gerbiamas J s Ekscelencija, Seminarijos vadovybe, Arkikatedros šeimininkai, brang s kanauninkai, dekanai, kunigai, mieli bi iuliai ir draugai, buv mano mokytojai, d stytojai, profesoriai ir paž stami, mano studentai ir visi vilnie iai, kuriuos kasdien susitinku, artimieji ir kiti, kurie at jote ia, atgimstan ios Lietuvos naujai pabudusi šventov !

Leiskite su Jumis kartu pasidžiaugti. Štai iškilmingame soste s di m - s arkivyskupijos Vyriausias Ganytojas Julijonas. Jo asmenyje turime aki-vaizdžiausi apaštalui Petru i pasakyt žodži atšvait : *Tu uola*. Argi paniekoj, pažeminime ir neteis tume jo išgyventi 27 metai neparodo mums, kokie ir mes turime b ti: tvirti, atkakl s, principingi?! Mes džiaugiam s Jumis, Ekscelencija, ir d kojame, kad parod te visai tautai, ypa dvasininkijai, koks turi b ti tas, kurio ne tik deln paliet šventi aliejai, bet ir galv papuoš vyskupiškoji mitra!

Džiaugiam s Jumis, darbštieji ir judrieji šios m s šventov s šeimininkai; negand šukuoti, persekiojim nesyk g sdinami, vargo ir skausmo ramstomi, išlikote savo dvasia jauni, veikl s ir pavyzdingi didingos Arki-katedros, J s ir daugelio pasiryž li rankomis atgaivintos, darbininkai. Džiaugiam s, kad J s aptarnaujam šventov užsuka daug lankytoj iš Lietuvos, nepasidygi užb gti ir konfratrai. Tenenutr ksta ši bi iuliška broli

kunig pagalba ir toliau, nes J s parapija šiuomet m s krašte bus bene pati didžiausia. Tesuteikia Jums dangus j g ir sveikatos nešti ši garbing pareig ir atsakomyb s našť .

Džiaugiam s, kad šiandien su mumis atsirad s gražus b relis iš Europos, Amerikos ir Australijos atvykusi lituanistini kurs klausytoj , tarp kuri viešnia iš Švedijos, mieli sve iai iš keng r ir koal krašto, motina, užauginusi keturis vaikus, bet neaptingusi, nutarusi išgirsti, kaip skamba lietuviška daina, kaip atrodo toji pasakomis apipinta, dainomis apdainuota t višk s žem . Ši dalyvi grup je matome ir Bernardo Brazdžionio dukrait , kuri su savo seneliu taip neseniai stov jo po šiais skliautais.

<...> [Kreipimasis studentus angliškai.]

Argi negalime džiaugtis, kad tiek nuoskaud ir skriaud patyrusi, lyg pamot s ujama podukra - m s gimtoji kalba - skamba ir šiandien? Argi nereikia džiaugtis, kad prad tos gr žinti m s gimtajam žodžiui pilietin s teis s? Reikia Diev melsti ir stengtis, kad ši teisi niekas iš m s neatimt . Tesruvena tyra kaip šaltinio vanduo m s kalba mitinguose, gatv je, šeimoje, mokykloje, staigose ir gamyklose. Teskamba kaip lopšini m s gimtasis žodis. Juk ne be reikalo j - m s tautos ne kainojam savast - mini poetai:

Iš kop š nabždesio su debesim ir prošvaist m,

Iš mari virpulio ir ežer nendr t ,

Iš duonos kvapo ir mišk giesm s

Kalba gimtoji l posna d ta.

Pil n laužuose išdeginta, išlydyta,

Su perregima gintaro šviesa, -

Ji - motinos baudžiaunink s lopšin se,

Ji - Pir iupiu sm lyno raudose.

Gerai, labai gerai pasak m s gimtosios kalbos patriarchas, lietuviškojo žodžio kalvis ir dailintojas Jonas Jablonskis:

Maža garb svetimomis kalbomis kalb ti, didi g da savosios gerai nemok ti.

Džiaukim s, kad nedidel m s tauta peržengia priverstin ribotum : ne tik patys svetur pasižvalgom, bet ir sulaukiam dažno sve io iš kitur. Šit ir n nai girdime iš Paryžiaus konservatorijos grigalinio giedojimo chor . Tai labai džiugi dovana m s kraštui, m s dvasinei, muzikinei kult rai. Sveikiname ia esan ius ir buvus prezidento De Golio ministr su žmona...

<...> [Kreipimasis pranc ziškai.]

Džiaukim s, kad m s mieli sve iai prat s ir kartu atnaujino ilgaamž Europos ir kartu m s krašto tradicij . Ši graži tradicija - lituanistini kurs atidarymas ia, Arkikatedroje, teb na gražus pavyzdys visoms m s Lietuvos vidurin ms, aukštosioms mokykloms, universitetams, akademijoms, konservatorijai, institutams, - kaip ir dera supratingam jaunimui

rugs jo pirm j - Nauj j mokslo met atidarymo dien , - bažny iosė, katedrosė suklupti prieš T , kuris yra mokytoj Mokytojas, didžiausioji Išmintis, Protas ir G ris. Ateiti su v liavomis, studentiškomis kepurait - mis ir dora širdyje, kad dangus laimint j jaunyst , j l kes ius ir už - mojus stropiau dirbti, kilniau gyventi ir s žingiau mokyti s.

Mes turime džiaugtis, kad netoliese nuo m s , anapus gatv s, sik - r s proting , dr si ir ryžting vyr samb ris, kuris, nepaisydamas kli - i , priešing v j ir netgi skersv j , ryžtingai taria: *Norime šviesos, norime laisv s*. Kas gal jo patik ti, kad šitaip dešimtmėiais dytas, baugintas, stumdytas, bet nepalaužtas lietuvis pagaliau prakalb s. Pra - bils visa tauta.

O kur m s skausmu atausta, varg išprausta, kal jimais atmok ta *Trispalv !* Pasisl pus giedotas ar per Vatikano ir Laisv s radij klausytas ašar braukiant *Himnas!* Ogi *Trij Kryži kalnas* viršum Vilniaus, tarsi koks feniksas, pakil s iš pelen , - kaip švyturys, kaip kelrodis visai tautai rod s - vilt , dor , vienyb , prasming darb , atlidum , blaivum ir gil , s moning tik jim Dievu, m s tautos gajumu, k rybingumu ir ypa m s jaunimu, ieškan iu keli , dr siai laužian iu išor s ir vidaus varžtus, laukian iu savo vad , kurie juos vest , mokyti , aukl t ir kilniu pavyzdžiu uždegt .

Turime teis džiaugtis ne tik dabarties, bet ir istoriniu poži riu. Atsi - verskim žem lap ! Kur jame šiuomet gyvena lybiai, s liai, natangai ir druviai? O kurgi jotvingiai? Vienas kitas iabuvis vietovardis, aprup j s žodyn lis su keliasdešimt ar keliais šimtais žodži ir šviesios atminties dramaturgo pjes „Herkus Mantas“ ar to paties pavadinimo kino filmas. Pr s ir kit m s gen i neb ra! Bet lietuvis šiandien gyvas, turi savo papro ius, tradicijas, savo namus, vaikus. Ir štai kiek j šiandien ionai prisirink , gal kelis šimtus kilometr kitas keliavo, pavarg , palik sve - ius, vaikus, darbus ir r pes ius, staigas ir šeimas. Rasi ne vien ir gilus sielvartas ar skaudi netektis slegia. Ta iau j s ia - maldos namuose. Kiekvienam iš J s - Dievo ir Bažny ios vardu - paž stamiems ir pirm - syk susitikusiems kuo nuoširdžiausiai tariau:

*D kui, kad j s ia, Arkikatedroje, Dievo akivaizdoje,
kad nesivoliojate neblaiv s grioviuose,
kad trokštate, netingit, ieškot, stengiat s,
kad... meldžiat s.*

Vienos Lietuvos bažny ios frontone rašyta: *At jote geri, išeikite geres - ni*. Der t pridurti: at jote ia darbšt s, dori, kiln s ir pamald s, - išeikite dar darbštesni, doresni, kilnesni ir pamaldesni. Kaip Bili no *Lai - m s Žiburys* - išsisklaidykite po pirkias, namus ir b kit laimingi. M s laikai ypa reikalingi aukos, maldos, blaivumo ir sant ros. B kime to - kiais švyturiais, tokiais varpais, kurie prikelt Lietuv , m s T vyn , nau - jam rytme iui, naujam gyvenimui ir šventei, kuri turime eiti ne vien tik

švariai apsitais, bet ir kuo rpestingiausiai nupraus savo vid. Žmogus ir tauta be tik jimo, tik Jimas be žmogaus ir tautos - niekis, žtis.

O dabar, kol m s kompozitoriai dar nesuk r „Džiaugsmo giesm s“ ar „Džiugesio od s“, jaunatviškai, žvaliai, akademiškai išsakykime savo džiaugsm ir kartu pad k Aukš iausiajam ir Šv . Mergelei Marijai - m - s Glob jai ir Užtar jai - senu student himnu:

*Gaudeamus igitur
Juvenes dum sumus!
Post iucundam juventutem
Post molestant senectutem
Nos habebit humus.
Vivat et Respublica
Et qui illam regit!
Vivat nostra civitas,
Maecenatum Caritas,
Quae nos hic protegit!*

Žurnalistas - d stytojas - kunigas Kazimieras Juozas Ambrasas gim 1934 m. birželio 1 d. Marijampol s aps., Sasnavos vls., Surgu i k. Savo t v - Izabel s Kiveryt s ir Jono Ambras pirkioje per trejus metus baig s pradin mokykl , kuri buvo sik rusi j namuose, toliau mok si mokytojo brolio Jono, brolien s Verut s ir ypa brolio kunigo Konstantino remiamas Sasnavoje, Marijampol je, Simne ir 1952 m. Lazdijuose baig vidurin mokykl . Po penkeri met , praleist Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultete, su lietuvi kalbos ir literat ros specialyb s filologo diplomu prad jo dirbti „Tarybinio mokytojo“, o v liau „Ekranu naujien “ ir „M s gamtos“ žurnalo redakcijose. Išspausdin s apie šimt vairaus pob džio rašini vietas ir kaimynini šali leidiniuose, kaip turistas pasivie iav s Bulgarijoje, Vengrijoje, ekoslovakijoje, Rumunijoje, palaipioj s po Karpat , Kaukazo, Tianšan s, Pamyro, Kam iatkos ir kitus kalnus, 1962 m. stojo TSRS žurnalist s jung .

Nuo 1967 m. - Vilniaus universiteto aspirantas, po penkeri met apsigyn s kandidato disertacij , prad jo dirbti d stytoju Lietuvi kalbos katedroje, kur d st praktin lietuvi kalb , vairius vertimo teorijos, istorijos, tekstologijos ir kitus kursus spec, vert j grupei. Leidykloms ir Bažny ios reikalams išvert iš angl , lenk ir rus kalb 15 knyg lietuvi kalb . Mokslo straipsni paraš apie 120, išleido dvi monografijas - „Vertimo mokslas“ ir „Vertimo tyrin jimai“, lingvistin apybraiž „Leksiniai lietuvi kalbos substitutai“. Dalyvaudavo mokslin se konferencijose, simpoziumuose, TSRS rašytoj s jungos plenumuose, susitikimuose.

1988 m. docentas Kazimieras Ambrasas išsiun iamas Lenkij d styti lietuvi kalbos Poznan s universitete. 1989 m. Stokholme X balt tarptautin je konferencijoje skait pranešim „Lituanistika Poznan s universitete“. Kazimieras Ambrasas neakivaizdiniu b du baig kunig seminarij , tod l, prireikus Kauno kunig seminarijai d stytojo, paskiriamas ia d styti lietuvi kalb , vertim ir iškalb .

Vatikano radijo lietuvi skyriaus ved jo kun. V Pupinio prašymu ir Vyskup konferencijos nutarimu kun. doc. Kazimieras Ambrasas siun iamas dirbti Italijon, Vatikano radijo lietuvi skyri .

„LEISK MAN, VIEŠPATIE, SUDEGTI KAIP ŽVAKEI“

(Kun. Vytauto Vai i no primicijoms)

Kai mintimis palydime inžinieriaus, Helsinkio grup s nario Vytauto Vai i no nueit gyvenimo keli , neju iomis sustojame ties slenks iu, nuo kurio prasideda kunigyst . Prab gusio gyvenimo atkarpos pagrindinis bruožas - meil , kurioje slypi pasirengimas ir pasiryžimas išsižad ti sav s d l kit . Pasirengimas, kuris neleidžia šio žodžio siela suabejoti, nes jame - kan ia, šventas, kupinas li desio ilgesys, kova, auka, pareikalav daug dvasini ir fizini j g . Iš viso to ir gim šis pasirengimas kunigystei - rubikonui, kur peržengusysis yra paj gus tolesn savo gyvenim su nepalauiamui ryžtingumu toliau krepiti meil s keliu.

Garbingas žmogus pasiryžo skelbti Evangelij . Bet pagrindinis argumentas, keliantis džiaugsm mums, - pasitik jimas, jog šis žmogus ir gyvena Evangelijos dvasia. Štai jis - jau žilas - primiciantas, savo gyvenimu tai rod s. Štai Kristaus karys, pra j s totalitarinio režimo išbandymus, bundan ios tautos pavasar vykdo savo žad , duot Perm s lageryje. Ten, kameroje, Dievo akivaizdoje, visa siela, visu d kingumu, pajut s savo fizin trapum , kaip mald ištara : *Jeigu išliksiu gyvas, b siu kunigas.*

Toji patirta kan ia (be abejo, ir artimiausio bendražygio - nors jau pas Diev laiminan io - švento atminimo kun. Juozo Zdebskio globa) - pagrindin s priežastys, pad jusios g džiamė gyvenimo išbandym s kury sustoti, Meil s akivaizdoje atrinkti, kas svarbiausia ir kam verta paskirti likusias savo gyvenimo j gas. Š atsaking keli Vytautas Vai i nas pradeda žengti tada, kai tauta, atsisakydama bedieviškos sistemos varžt , kyla prisik limui.

Daugeliui gali kilti klausimas, kod l dabar, kai atsileido taut smaug varžtai, kai didel dalis gyvenimo nugyventa, ryžtasi eiti šiuo keliu? Toks apsisprendimas - akivaizdžiausias, priminimas mums, kad gyvename labai pavojingu laikotarpiu. Daugelio užsidegim gali užli liuoti ir nedideli laim jimai, viršinis spindesys. Šis žingsnis - ženklas, bylojantis, kad at jo laikas atiduoti visas j gas Dievui ir T vynei. Šiandien n ra laiko dvasios „poilsui“. ties krypstanti širdis turi pulsuoti karžygio kova d l tik jimo. Tik jimas yra tas skydas, kuris gali apsaugoti m s T vyn . Tik jimas, kuris liudija meil atsižadant sav s, kov apvainikuojant maldos dvasia, kuri dega ryžtu net ir didžiausiame nusid j lyje rasti gerumo kibirkšt l ir tikin i , kad galima j p sti iki šventumo aukuro.

J s teisus, Kunige! J s užsid jot ant pe i pa i sunkiausi našt , nuo kurios linkdavo net daugelio švent j pe iai.

Priimkite m s link jim . Teb na J s vienas siekis, kur iš atminties nusakysime vieno kunigo knygel s žodžiais:

Marija Stuart prieš mirt sak , kad jeigu kas atvert po mirties jos šird , terast vien žod - „Škot “.

Duok, Dieve, kad jeigu kas atvert po mirties J s šird, terast vien žod - *KUNIGAS*, nusakant Dievo gerum ir J s ideal .

Redakcija nuoširdžiai sveikina kun. Vytaut Vai i n ,
„R pintoj lio“ bi iul beveik nuo jo pradžios.

PIRMOJO REDAKTORIAUS ATMINIMUI

Vincentas Liulevi ius

KAZIMIERUI ŠAPALUI AMŽINYB IŠKELIAVUS

vairiais keliais gautos žinios iš okupuotosios Lietuvos praneša, kad buv s gimnazijos direktorius, mokytojas ir katalikišk organizacij veik - jas Kazimieras Šapalas 1982 09 14 mir Kaune smegen insultu. Palai - dotas Romaini kapin se.

Kai „Draugo“ redaktorius buvo nuspr sta d ti nekrolog ir šiuos žodžius raš s paprašytas j sudaryti, buvo kreiptasi laiškais ir telefonu

Amerikoje gyvenan ius K. Šapalo bendradarbius, bendramokslis, mo - kytojus ir kt., prašant žini . Spaudoje taip pat prašyta žini . Atsiunt bendraklasiai Jonas Kaunas ir Petras Pupius. Paraš K. Šapalo studij kolega Stasys Rauckinas. Atsiliep buv s K. Šapalo mokinys A. R Bagdo - nas. Panaudoti „Švietimo darbas“ ir sukaktuvini 1934 m. „Židinys“. Išrinktos žinut s ir iš dr. Juozo Girniaus laiško kun. Pr. Garšvai. Teko ir rašan iam žiniomis prisid ti, nes K. Šapalo vadovyb je išdirbo net 11 me - t . (Tekste laužtiniuose skliausteliuose rašyti inicialai parodo, kieno duomenimis pasi - naudota.)

Mokslas ir studijos. Kazimieras Šapalas 1903 m. gim Vart kaime, Mykoliški vls . (netoli Prien), stambokame kyje. Kur jis prad jo mokyti s, nepavyko nustatyti. Pirmojo pasaulinio karo metu K. Šapalas buvo atsid - r s net Voroneže (Rusijoje), kaip ir daugelis tuometini mokini . Gr ž s iš Rusijos 1918 m. stojo Marijampol s gimnazij , v liau, kai buvo suval - stybinta, pavadint Rygiški Jono. 1923 m. gimnazij baig .

Šapalas priklaus ateitinink organizacijai jau Voroneže b damas. Kad taip buvo, rodo viena nuotrauka, padaryta 1916 m. Priklaus tai organi - zacijai ir Marijampol je. Buvo aktyvus narys. Sutikdavo užimti organiza - cijoje vadovaujamas pozicijas [P.P.]. Dalyvaudavo ateitinink suvažiavi - muose. Ruoždavo referatus, ypa visuomenin s srities bei filosofijos. At - eitinink susirinkimuose aktyviai dalyvavo diskusijose. Už gimnazijos sien dalyvaudavo pavasarinink susirinkimuose su paskaitomis. R m ir kitas katalikišk as organizacijas paskaitomis [P.P.].

K. Šapalas buvo nepaprastai darbštus. Gilinosi filosofijos pagrindus. Link s humanitarinius mokslus. Jei mat pastang vert , dr siai siek

tikslo. Septintoji klas tur jo silpnok lituanist . Ryžosi gauti geresn . Kai to nepasiek gražiuoju, suruoš tam mokytojui boikot . Iniciatorius to boikoto buvo K. Šapalas [J. k.].

Gimnazij baig s, studijavo Lietuvos universitete Kaune, lank Teologijos-filosofijos fakultet , gilinosi istorij , sociologij ir pedagogik -psichologij . Universitet baig 1927 m. [j. g.].

K. Šapalas buvo didelio išsilavinimo žmogus. Jau studij pradžioje iškilo vadovaujan ius asmenis. Kaip pavyzd galime pamin ti „Židinio“ atsiradimo aplinkybes. 1923 m. „Draugijai“ sustojus eiti, studentams ateitininkams ir vyresniesiems inteligentams 1924 m. pavasar kilo mintis leisti nauj žurnal . Student ateitinink Centro valdybos iniciatyva buvo sukviestas tam reikalui pasitarimas. Dalyvavo dr. Vincas Mykolaitis-Putinas ir student ateitinink atstovai Jonas Matulionis ir Kazimieras Šapalas. Tame pasitarime buvo nuspr sta leisti žurnal . Net ir vard jam išrinko - „Židinyš“. Galutinai sprendim padar student ateitinink konferencija Kaune (1924 08 ii). Ši konferencija išrinko vyriausioju redaktoriui dr. V Mykolait . V liau redakcij Student ateitinink centro valdyba delegavo K. Šapal (*Židinyš*. 1934. Nr. 12, p. 455). Kai kas mano K. Šapal buvus faktinuoju redaktoriui [J.G.], k patvirtina min tame „Židinyje“ d tos nuotraukos K. Šapalo ir dr. J. Penkausko, kaip šio žurnalo redaktori . Kad K. Šapalas tur jo artim ryši su „Židinio“ redakcija, jau parodo vien tik faktas, kad dešimtmte io proga buvo parašyti trys straipsniai. Šalia prof. St. Šalkauskio ir E. Turausko buvo ir K. Šapalo straipsnis „Kaip prad jo eiti „židinyš“?“ [Jo straipsnis d tas pirmas iš ši trij . - V. L.].

Ateitinink konferencijoje Palangoje 1927 m., kada St. Šalkauskis buvo išrinktas ateitinink vadu, K. Šapalas išrinktas generaliniu sekretoriui [J.G.]. Apie t fakt bendralaikis studentas pasakoja, kad pažin s j apie 1925-1926 m. kaip vien aktyvi j student ateitinink . Gal daugiau atkreip s d mes jo paprastumas, ramumas, nuosaikumas diskusijose ir aktyvumas veikloje - to meto student ateitinink reorganizaciniame jud jime besiruošiant reorganizacinei konferencijai Palangoje.

T pasiruošim veikloje K. Šapalas aktyviai dalyvavo, pasireišk kaip k rybingas, diskusijose objektyvus partneris, ne tiek entuziastas kaip daugelis jaunuoli , kiek šaltai galvojantis ir realiai vertinantis ateitinink persiorganizavimo eig . Jo išskirtiniai charakterio bruožai, matyt, buvo pasteb ti ir vertinti vyriausi j reorganizacijos paruošimo vadov , nes jau iš anksto buvo numatytas kandidatų busimosios Ateitinink federacijos vyriausios valdybos sud t, dargi generalinio sekretoriaus post , - nauj institucij , kurios prieš tai ateitininkai netur jo. Tiesa, jau 1925 m. ateitinink kongrese sudarytoje vyriausioje valdyboje, prof. Pr. Dovydai io vadovaujamoje, Jonas Grinius jo generalinio sekretoriaus pareigas. Bet tai buvo tik kaip valdybos nariui tekusi pareiga. Tuo tarpu K. Šapalas generalinio sekretoriaus postui buvo iš anksto numatytas penkeri met

kadencijai federacijos vyriausios valdybos sud ty. Jo pareig apimty s buvo federacijos rašt in s suorganizavimas bei tvarkymas, susirašin jimas su visais federacijos padaliniais, valdybos pos dži sušaukimas bei darbotvark s paruošimas, pranešimas apie vykstan i veiks jungose bei kituose federacijos padaliniuose, finans telkimas bei kasos dokument vedimas, met in s s matos bei j vykdymo eiga ir daug kit klausim , si ly m bei pateikiam projekt referavimas vyriausios valdybos pos džiuose. Generalinio sekretoriaus vadovaujamoje b stin je koncentravosi visos ateitininkijos veiklos duomenys.

Neteko gird ti, kad kas b t buv s nepatenkintas K. Šapalo veikla ar jo pareig atlikimu, nes jis buvo paj gus atlikti federacijos valdybai tenkan ias pareigas. Buvo r pestingas ir iniciatyvos pilnas pareig nas. Nors ir buvo išrinktas generalinio sekretoriaus pareigoms visam penkme iui, bet iš t pareig pasitrauk po vieneri met . Nauju generaliniu sekretoriumi buvo pakviestas Ignas Skrupskelis [S.R.]. Atrodo, po pasitraukimo iš eit pareig K. Šapalas išvyko mokytojauti. Arba atbulai: kadangi tur jo išvykti mokytojauti, tod l pasitrauk iš eit j pareig [V. L.].

Pedagoginis darbas. K. Šapalas, baig s studijas ir vienerius metus pabuv s generaliniu sekretoriumi, 1928 m. ruden išvyko Kraži „Žiburio“ gimnazij mokytojauti (*švietimo darbas*. 1928, p. 1051). Ten išrinktas vice-direktoriumi. Jo mokiny s prisimena, kad K. Šapalas buv s aukšto gio, aukšta kakta, iš l to kalbantis. Jam (III kl.) d st s visuomen s moksl , o vyresn se klas se - filosofijos pradmenis. Jis prisimena, kad visi K. Šapal gerb , tod l klas je buvo tylu. K. Šapalas skait s vien kit paskait ateitininkams, kas suk l mokini pagarbos jausmus. K. Šapalo visa laikysena ir pati išvaizda dvelk rimtimi, susikaupimu ir niekam iš mokini neateidavo galv „prisegt i“ jam koki etiket . Iš ten jis 1929 m. ruden buvo paskirtas Šaki „Žiburio“ gimnazij direktoriumi [A.P.B.].

Šaki „Žiburio“ gimnazijos direktoriumi 1918 m. trumpai buvo kun. Vincas Vizgirda. Po jo pasidar direktoriumi pilnas energijos kun. Ignas Starkus. Jis gavo iš žem s reformos komisijos gimnazijai didel žem s sklyp gražioje vietoje. ia kun. I. Starkus pastat gimnazijai r mus, direktoriui gyventi namel ir kitus kinius trobesius. Prieš gimnazij užved park net su dekoratyviniais medeliais (sidabrin s egl s) ir pasivaikš iojimo takais. Vakar pus je susodino vaisi sod .

Po kun. I. Starkaus direktoriumi vienerius metus buvo kun. Augustinas Vaitiekaitis, o po jo atvyko Kazys Šapalas. Jis toliau vykd kun. I. Starkaus suplanuot darb . Gražino gimnazijos aplink , aptverdamas didel sklyp tvora, šimtais metr nutiesdamas pietiniu ir rytiniu šonu šaligatvius, nes be j pavasar ir ruden Šaki dumblyn je buvo labai sunku pasiekti gimnazij . Visada buvo gražiomis g l mis apsodinta klomba prieš gimnazijos frontales duris. Nuo vart iki gimnazijos buvo nutiestas

platus šaligatvis, lanku apjuosiant ir klomb. Gražiam orui esant, mokiniams ir mokytojams buvo graži vieta pasivaikšioti.

Kai K. Šapalas atvyko Šakius direktoriauti, gimnazijoje rado, rodos, tik daugiau kaip 160 mokini aštuoniuose klases. Mokini skaičius pradėjo augti, reikėjo daugiau patalp. Reikėjo mokinims ir pramogoms salis, kurios nebuvo. K. Šapalas iš dviejų šiaurinių klasių, jungiant ir koridori tarp jų, padarė salį, sceną ir dar liko nedidelė klasė (už scenos), vaidinimui metu naudojama vaidintojams persirengti. Gimnazijos pastato antrajame aukšte, piet gale ir šiaurėje, buvo nerenktas plotas. Iš šio ploto K. Šapalas padarė tris klases ir mokytojų kambarius. Tuo metu ir vėliau (vokiečių okupacijos metais) stengė sutilpti apie 300 mokini. Tik dvi klases teko kurdinti pradžios mokyklos patalpose.

K. Šapalas rėpė sodu. Gimnazijos raštininku buvo pasamdytas sodininkas, turėjęs du tvirtus arklius, kuriais dirbdavo savo žemę ir nuvažiuodavo, kur buvo reikalas. Net sportininkus sargas nuveždavo rungtynes Jurbarkė. Nors laikė arklius ir karvę, kuriems žolė buvo labai reikalinga, bet kuo kultūros užsiėmimams buvo tikrai didelės dvi aikštės.

K. Šapalas su mokytojais nebuvo draugas, bet jį nepersekiojo, pamokė nelankyti, tačiau surasdavo būdą, kad mokytojai patys stengtųsi gerai dirbti. Bet jei buvo reikalas, mokytojų ir griežtą žodį pasakyti. Be normalios posėdžių, buvo dar posėdžiai specialiai auklėjimo reikalams, kurie vykdavo mokytojų butuose. Juose svarstė auklėjimo klausimus. Tema visiems iš anksto buvo žinoma. Kas nors referuodavo klausimą, o tada visi diskutuodavo. Nutarimus stengdavosi praktiškai gyvendinti. Kaip pavyzdį galima paminėti kovą su mokinių rėmimu. Buvo nutarta, kad ne vienas, net ir mokytojas, ne tik gimnazijos patalpose, bet ir gimnazijos rajone neturi teisės rėmti. Ir dabar tebestovi vaizdas akyse, kai vienas mokytojas, smarkus rėmtojas, cigaretėmis užsidegdavo tik už gimnazijos vartus. Tos kovos rezultatai buvo labai puikūs. Mokiniai liūvi rėmė.

Vienu tarpu tokiam posėdyje auklėjimo reikalams buvo nutarta išmokyti mokinius gražaus elgesio. Tą sritį susikoncentruota visose. Klasių auklėjimui auklėjimo pamokose turėjo mokytis gražaus pasisveikinimo. Tuose auklėjimui skirtuose posėdžiuose būdavo ir vaišės. Direktorius vis šnekėdavo, kad vaišėmis daugiau kaip lit vienam asmeniui nereikėtų išleisti. Tada vaišėmis metu Šapalas pasiūlydavo sausainiukus ir pasidėjus lėkštelę šnekėdavo toliau. Jis savo išsilavinimu konkurento neturėjo. K. Šapalas turėjo biblioteką. Kai auklėjimo klausimais posėdžiu būdavo direktoriaus būte, mokytojai gaudavo progą pakilnoti į biblioteką esančias knygas, o toji biblioteka pagal Šakius buvo tikrai didelė.

Tautininkų vyriausybei nūkū valstybinti privačias gimnazijas, teliko tik dvi „Žiburio“ draugijos gimnazijos (Prienė ir Šaki) nesuvalstybintos. Suvalstybinimas prasidėjo nuo kokios nors priekabos, dėl kokio nors nemalonaus vykyio. Tad direktoriui reikėjo nuolat būdėti, kad toks vykyis neatsitiktų.

Kaip privati gimnazija, baigiam j egzamin metu tur davo Švietimo ministerijos atstov (specialist) iš Jurbarko gimnazijos. Ta iau mokiniai laimingai baigiamuosius išlaikydavo. Žinoma, visiems tekdavo pasitempti, visiems nerv kainuodavo: mokiniams, mokytojams ir direktoriui.

Nors gimnazija išlaikoma katalik organizacijos, bet joje, be katalik , mok si ir protestant , ir žyd vaik . Kitatikiai labai jautr s. Koks nors vykis labai greitai b t išvirt s didesnius nesusipratimus, jei ne direktoriaus puiki taktika.

Šakiuose veik ateitinink sendraugi skyrius. Neabejoju, kad jis atsi-rado K. Šapalo r pes iu.

Religiniam aukl jimui sustiprinti buvo vesta bendra malda. Kai ryt suskambindavo pirmasis skambutis, mokiniai katalikai susirinkdavo sal , kur, kapeliono ar budinio mokytojo vadovaujami, sukalb davo mald , sugiedodavo *Marija, Marija*, ar kitos giesm s punktel ir eidavo klases.

K. Šapalas buvo princip žmogus. Abiturient išleistuvi arba kitomis progomis jo kalbos buvo gilios, išm stytos ir taigojan ios. Buv mokiniai gražiai apie tai atsiliepia.

Bolševikams okupavus Lietuv 1940 m., K. Šapalas buvo atleistas iš pareig . Dar ir dabar matau vaizd , kai, perdav s gimnazij tarybiniam direktoriui, pasi m s nuo sienos Aušros Vart Marijos paveiksl , kabojus direktoriaus kabinete, iš jo iš gimnazijos. K. Šapalui charakterizuoti gal užtekt priminti tik vien fakt . Šakius j paskyr laikinai einan iu direktoriaus pareigas. Ir tuo titulu jis išbuvo iki iš jimo iš pareig . Matyt, jis neband priminti savo viršininkams, o „Žiburio“ draugijos vadovyb „užmiršo“ paskirti tikruoju direktoriui.

Šakius K. Šapalas atvyko su žmona Monika Kazlauskaite, o išvyko jau penkiese, susilauk dviej s neli ir dukrel s. Iš Šaki K. Šapalas buvo nukeltas mokytoju Alytaus vidurin mokykl , kurioje dirbo nuo 1940 m. rudens iki 1941 m. rugpj io. 1941 m. buvo paskirtas Kauno VI gimnazijos direktoriui, kur direktoriaus pareigas jo iki 1944 m. rudens. Tuo tarpu K. Šapalo šeima susilauk dar vienos dukrel s. 1944 m. vasar gr žus tarybinei valdžiai Lietuv , K. Šapalas buvo atleistas iš direkto-riaus pareig ir paliktas istorijos mokytoju toje pa ioje mokykloje, kur dirbo iki iš jimo pensij . 1982 m. rugs jo 14 d. Kazimieras Šapalas staiga mir insultu.

(*Draugas*. 1982 m. gruodžio 21, 22, 23)

Petagija Žemaitelien

PLUOŠTELIS ATSIMINIM
APIE MOKYTOJ KAZIMIER ŠAPAL

Mokytoj Kazimier Šapal pažinau 1941 m. ruden, kai atvyko Kau-
n su paskyrimu perimti VI gimnazijos direktoriaus pareigas. Aš ten dir-
bau raštin je.

Nuo pat pirmosios dienos su šioje mokykloje dirbusiais mokytojais jis
prad jo ruošti nauj j mokslo met pradžiai. m si šio darbo nuošir-
džiai ir profesionaliai. Mokytojai ir darbuotojai labai gerb direktori .
Mokiniams direktorius buvo jautrus ir t viškas. Karo metais ypa daug
jiems d mesio skyr , kad d l savo jaunatviškos energijos ir patirties sto-
kos nepadaryt kokio neatsakingo poelgio ir nenukent t . Buvo vienodai
d mesingas ir mažam, ir jaunam, ir suaugusiam. Patarimo, paguodos ir
suraminimo sulaukdavo kiekvienas, kas kreip si j .

Tuomet šalyje maisto produktai buvo parduodami pagal korteles. Au-
gan iam organizmui to kiekio buvo mažoka. Direktoriaus K. Šapalo r -
pes iu ir t v komiteto pastangomis mokyklai buvo skirta šiek tiek mil-
t , riebal , cukraus. Iš j kepykloje šefavimo pagrindais iškepavo prieš-
pie iams bandeli . Tai buvo didel parama mokiniams. Kuro sigijimui
mokyklai buvo skiriama nepakankamai l š . Ir ia direktorius rado iš-
eit : tarp t v ir mokyklos draug suorganizavo „paskol “ malkoms nu-
sipirkti.

Karo našta vis labiau sl g miesto gyventoj pe ius. Vienas kitas pa-
kaun s kinink , atvažiav s aplankyti savo vaik - mokini , atnešdavo
direktoriui truput lašinuk , kiaušini , s rio, sviesto arba daržovi . T
g rybi direktorius nepriimdavo, o pasi lydavo oficialiai užpajamuoti re-
gistracijos s siuvinyje. Sudaryta komisija skirst jas maž atlyginim gau-
nantiems, gausias šeimas turintiems ar šiaip jau paramos reikalingiems.
Pats direktorius gyveno kukliai, tur jo keturis mažame ius vaikus, bet
niekad šia parama nesinaudojo, pirmum teik kitiems.

Paskutiniais karo metais, kai vokie i armija vis dažniau patirdavo
nes kmes, kariuomen s vadovyb praneš , kad mokyklos patalpos bus
panaudotos j reikalams (lyg sveikstan i j kuopai). ia v l pasireišk
direktoriaus didel meil mokyklai ir didelis sugeb jimas išprašyti leidim
moksl t sti nors dalyje savosios mokyklos. Reikia pasidžiaugti, kad po
direktoriaus informacijos mokiniai tinkamai vertino susidariusi pad t :
koridoriuose ned ko, netriukšmavo, elg si kult ringai, kad kariškiai ne-
tur t progos už netinkam elges iš mokyklos iškraustyti. Frontui vis
labiau traukiantis vakar link, kariai už m visas patalpas ir teko persi-
kraustyti Sand li gatv je esan i mokykl .

Nuo 1945/1946 m. m. K. Šapalas buvo atleistas iš direktoriaus parei-
g . Jas per m iki 1941/1942 m. m. šias pareigas j s J. Galvydis. Jis labai

vertino K. Šapal ir išsirpino, kad jam būtų leista dirbti šioje mokykloje istorijos mokytoju ir mokymo dalies vedju (inspektoriumi). Kad ir kokias pareigas jo K. Šapalas, visada jis buvo vienodai šžiningas, darbštus, rpestingas ir pareigingas. Pokario metais suorganizavo mokiniams nemokam valgykl . Buvo verdama maistinga sriuba, kartais koš arba mišrain . Produktais pašefuodavo mokini t vai ir prekybin s organizacijos. Vyko su mokiniais miško stovykl kirsti medži mokyklos šildymui. Organizuodavo labai domias pažintines ekskursijas, kuri metu skiepijo meil savo T vynei ir žmon ms. Prad jo keliones p s iomis, sunkvežimiais, autobusais, o gyvenimo s lygoms pager jus, ir l ktuvu.

Mokytojui K. Šapalui d kingas ne vienas mokinys Sibiro tremtinys. Nedr siai at jus sužinoti, ar priims mokykl nemokant lietuviškai rašyti, visuomet padr sindavo, reikiant par pindavo vadov li , paglobodavo.

Tur jau didel laim gyventi ir dirbti šalia Žmogaus, savo asmeniniu pavyzdžiu aukl jusio ir mokusio. Jo patarimai ir pamokymai neleidžia pal žti.

KAZIMIERUI ŠAPALUI ATMINTI

Šiandien mes, labai išret j Velionio bendražygiai, at jome nulenkti galvos prieš š garbing vyr ir jo tauri jaunyst . Ir ne tik jaunyst . Jaunyst s dvasios, kilni jos ideal buvo kupinas visas Velionio gyvenimas. Mus vis laik žav jo jo asmenyb - dvasios taurumas, didel vidin kult ra, T vyn s meil , pedagogo talentas ir meil mokiniams, nuoširdus religinis jausmas ir darbas, dirbtas iki paskutinio atod sio., -

tai žodžiai iš K. Šapalo jaunyst s draugo J. Sasnausko kalbos, pasakytos 1982-aisiais prie pedagogo, žurnalisto ir istoriko Kazimiero Šapalo kapo. Nedaug kas, - tik šeima, artimieji draugai, b relis mokini ir paž stam - palyd jo j amžino poilsio viet . Daugelis, kurie būtų at j atsisveikinti, tiesiog nežinojo - buvo laikai, kai apie tokias asmenybes garsiai nekalb - ta, pažintim su jomis nesigirta... Lygiai kaip negarsinta j veikla. Jie buvo priversti tyl ti, bet netyl jo j dvasia, kuri ieškojo keli atei iai - ne sau, kitiems, T vynei, kurios laisv šviet kaip mirażas, kaip tik jimas.

Tada tik išeivi lietuvi laikraštis „Draugas“ išspausdino didel straipsn , kuriame tiksliai, remiantis prisiminimais, atpasakotas jo gyvenimo kelias ir veikla. Užtat šiandien m s , gyv j , pareiga prisiminti ir priminti. Prie tos apybraižos tenka pridurti tik tai, ko „Draugas“ d l objektyvi priežas - i negal jo žinoti - apie tos tyliosios veiklos barus. Jos vaisiai - „Žibu - rio“ istorija. Šiam darbui K. Šapalas paskyr nemaž savo gyvenimo dal . Tai 20-ies met kruopštaus, tiesiog preciziško darbo pareikalav s, arti 700 mašinraš io lap veikalas. Be abejo, šis veikalas daug patarnaus rašant Lietuvos švietimo istorij .

Be to, K. Šapalas paraš kelet didelio aktualumo istorini apybraiž , kaip „Iš Taryb S jungos 1939-1941 m. užsienio politikos istorijos“, „Lietuvos nepriklausomyb s likvidavimas - Taryb S jungos grobiamosios

politikos aktas“ ir kt. Paskutiniu metu buvo prad j s leisti leidinuk „Tautos keliu“, kurio iš jo keletas numeri . Tuomet (1978-1982) tai buvo didel s svarbos, kartu ir rizikos darbai.

Kai 1977 m. iškilo id ja leisti religin s minties leidin , K. Šapalas aktyviai prie to prisid jo. Jo pasi lytasis vardas - „R pintoj lis“ - buvo mielai priimtas. K. Šapalas buvo ir pirmasis jo redaktorius. Be vedam j ir kit gili pasaul ži rini straipsni , pasirašyt vairiais slapyvardžiais (*J. Mintamas, J. Pragiedrulis, J. M-tas, Ign. ir kt.*), „R pintoj lis“ paskelb fragmentus iš ateitininkijos istorijos (Nr. 7, 8, 11 ir 14). Tie K. Šapalo straipsniai aktualiais pasaul ži riniais klausimais buvo atsvara ir atrama melo atmosferoje, tokioje pavojingoje visiems, ypa jaunimui, ieškan iam tiesos ir gyvenimo prasm s. Tai suprantama - pedagogas, ateitininkas, istorikas negal jo tyl ti...

Šiandien „R pintoj lis“ jau ia pareig su d kingumu pamin ti *pirm j savo vyriausi j Redaktori* - ši neeilin asmenyb , - žmog , pašaukt aukoti savo gyvenim t vynei Lietuvai.

„R pintoj lio“ redakcija

KRIKŠ IONYB S IŠUGDYTIEJI

[Ada Urbonait]

TIESIAI TIKSL

(Nekrologo vietoj Vynmedžio Šakelei-Onai Galdikaitei mirus)

Tik Vynmedžio Krauju gaiviuoju,

Gyvybe Jo aš Jam gyva!

Maža vešli aš Jam žaliuoju,

Aš jam brangi, aš Jam sava!

Mane lyg motina maitina,

Gyvybe dieviška gaivina.

(Vynmedžio šakel)

Dar, rodos, visai neseniai matydavome j - *Vynmedžio Šakel* - jos pam gtoje Kauno Arkikatedros Bazilikos Šv. Jono Krikštytojo koply ioje šalia altoriaus - susikaupusi , pasin rusi dievišk paslap i apm sty-m . Dieviškiosios J zaus Širdies seser pranciškoni vienuolijos steig ja, poet motina Augustina-Ona Galdikait , nubr žusi Lietuvos Bažny ioje švies p dsak , amžinai pasiliko gyva dieviškame Vynmedyje.

1898 m. rugs jo 17- j - šv. Pranciškaus Asyžie io žaizd gavimo dien - Giršin vienkiemyje (Mos džio parapija) garbingoje patriarchalin je Felikso Galdiko ir Fort natos Karevi i t s-Galdikien s šeimoje gim duk-rel — penktasis k dikis (vienas iš vyresni j jos keturi broli - Adomas v liau tapo garsiu dailininku). Jau kit dien Onut buvo pakrikštyta. Labai religinga

motina savo dukrelei dieg stiprius krikš ioniškojo gyvenimo pagrindus, ant kuri Viešpats stat diding savo karalyst s šventov . Religin dvasia liejosi iš Onos Galdikait s sielos gelmi gausiomis eil mis - maldomis. Pirmieji jos eil raš iai pasirod „Saul s“ progimnazijos, gimnazijos moki ni laikrašt liuose. 1921 m., jau b dama Miuinsterio universiteto student , aktyviai bendradarbiavo su savo buvusiu direktoriumi Pranu Dovydai iu, leisdami mergai i žurnal „Naujoji vaidilut “. Jos eil raš iai *Vynmedžio Šakel s* slapyvardžiu buvo spausdinami žurnaluose „Šv. Pranciškaus Varpelis“, „Lurdas“, „Žvaigžd “, „Moteris“.

Vokietijoje studijuodama teologij , filosofij bei pedagogik , Ona tur jo prog susipažinti su vairi vienuolij student mis. Jos d mes patraukia *Atgailos ir krikš ioniškosios meil s seserys pranciškon s*. Gr žusi Lietuv sustiprinti sveikatos, jau nebegal jo nurimti:

*Skrendu tad aš sparnais malon s,
Kur giesm s skamba angel ,
Kur jiems panaš s tap žmon s
Aukš iausiam gieda giesmes j ...*

Netrukus v l išvyko Vokietij , bet nebe studij , o pranciškoni vienuolyn Nonenverte. ia ji sukuria graži j giesm *Marij myl ti vien trokšta širdis*, kur atspindi jos jaunatviškas maksimalizmas - *Širdži milijonus nor iau tur t*. Vienuolyne ji buvo laiminga, ta iau negal jo pamiršti Pirmojo pasaulinio karo nualintos t vyn s. D d vyskupas Pranciškus Karevi ius, tretininkas ir didis šv. Pranciškaus myl tojas, buvo tos nuomon s, kad Lietuvai labai reikia šv. Pranciškaus dvasios seser vienuoli . To troško ir Ona, per vilktuves gavusi Augustinos vard . Ji prašo vyresniosios kurti bendruomen s namus Lietuvoje (tuo metu vienuolija vairiose šalyse tur jo 125 namus). Ta iau 1924 m. aplankiusios po karo dar neatsigavus krašt vienuol s pamato, kad ne stengs to padaryti. 1928 m. ses. Augustina jau gali duoti amžinuosius žadus, ta iau vysk. Pr. Karevi iaus prašymu ir vienuolijos vadovyb s sutikimu gr žta Lietuv kurti savarankiškos pranciškoni bendruomen s. Pirmiausia vyksta Marijampol pas d d vyskup patarimo, kas jai dabar daryti. Tasai padav 1000 lit , ir viskas (jis pats jau buvo vienuolis marionas ir daugiau pad ti negal jo).

Norint steigti bendruomen , reik jo tur ti materialin pagrind . Pranciškonai patar imti Placidos Pauliukauskait s si lom vienuolynui steigti apleist k Padvarniuose. Menki trobesiai - kaimo bak ž šiaudiniu stogu. Dievas laimino vienuolyno steig jos pastangas ir visišk atsidavim Jo valiai: ia didžiausiam neturte gimsta seser bendruomen .

*Mes beturt s, bet laimingos -
Dievo vieno mums gana.*

1930 m. balandžio 11- j , per Šv . Marijos Sopulingosios Motinos švent , ses. Augustina ir ses. Leandra duoda amžinuosius žadus, kelios merginos apvelkamos abitais. Po met , 1931 m. balandžio 15 d., vienuolija

gavo Romos pripažinim - kanoniškojo steigimo dokument . Vienuolijos oficialus pavadinimas: *Congregatio Sororum Franciscanarum a Divino Corde Jesu - Dieviškosios Jaus Širdies seserys pranciškon s.* Patvirtinta ir kongregacijos konstitucija.

Netrukus pastatomas naujas gyvenamasis namas su koplyčia ir kinis pastatas. Visa tai - Apvaizdos dovana, suteikta už neturto meilę ir pasitikėjimą Dievu. Seserys globoja senelius ir mergaites, katekizuoja vaikus, vadovauja Valteriškais vaikų prieglaudai, steigia liturginius ir būvusiuosius. Motina steigia turtingą vaikų veiklos užmojus. Ji troškė gelbėti sielas per vaikus, todėl buvo numatyta steigti vaikų darželius, mokyklas, mokytojų seminarijas, kio mokyklas, rekolekcinį namus, ligonines, rašyti knygas ir platinti religinę literatūrą. Pirmajame vienuolijos dešimtmetyje buvo pradėta vykdyti jos numatyta veiklos programa (deja, vėliau ją nutraukė sovietų okupacija).

1932 m. ses. Augustina su dviem seserimis atvyksta į Kauną pasitobulinti pedagoginį žinių. Netrukus geradarė Ona Sinkevičienė vienuolijai padovanoja žemės sklypą Žaliakalnyje, Žemaičių gatvėje. Mediniuose nameliuose tuoj pat rengiama koplyčia ir pagal Marijos Montesori metodą veikiančios vaikų darželės - vienas iš pirmųjų tokių darželių Lietuvoje. Steigėja svajonė ir apie montesorišką pradžios mokyklą. Yra ir projektas darželio pastato rekonstrukcijai. Kad seserų pasitaikę geroji sukleidžia išaugino gerderis, kartkartėmis ir dabar tenka išgirsti per televiziją, spaudoje ar per asmenišką susitikimą.

1936 m. pašventintame naujame vienuolyno pastate steigiami pirmieji Lietuvoje uždaryti rekolekciniai namai ir bendrabutis studentams. Tai buvo tikra dvasinio gyvenimo oazė. Vienuolija teikdavo pagalbą ir neturtinoms merginoms, atvykusioms į Kauną ieškoti darbo. Jos buvo mokomos namų ruošos, klausydavo paskaitų ..

Rami, kramtinis gyvenimo tikėjimo trukio neilgai: 1940 m. Lietuvai okupuojant sovietų armija. Nors Maskvos komisijos gerai vertintos už švietimą, tačiau darbu, seserys buvo iš darbo atleistos vien todėl, kad jos - vienuolios. Visa bendruomenė nuosavybė nacionalizuota, seserys išvartotos iš namų, o steigėja motina Augustina 1949 m. areštuojama KGB apkaltinus, kad teikusi pagalbą besislapstantiems su nams. Nerandant priėjusių nuteisti, ji visus metus laikoma Kauno, Klaipėdos, Vilniaus kalėjimuose. Tačiau tiesioji gyvenimo linija - Dievui, aukščiau jį tiksliai - nebuvo sutrikdyta ir tokiomis sąlygomis. Saugumo kalėjime ji kuria eiles, stiprindama kitą kalinių dvasią. Kalinys noriai giedodavo jos *gegužin giesmę*, atspindinčią meilę Dievui Motinai ir Tėvynei Lietuvai:

Tegul atgims Tauta gali n !

Dievybe - Meile tekv puos,

Ir vardas niekad jau nežina

Brangios Šventosios Lietuvos!

1950 m. ypatingojo pasitarimo nutarimu motina Augustina nuteisiamai kaloti 10 metų. Kokias kančias ši jautri siela turėjo iškęnti Gulago salyno Abezas ir Intos lageriuose (Komijos asr), galima tik nujauti, skaitant asketiškai santarjos eilraštyje:

*Tu leidai mus kaip grūdus vėlyt
Po tundras, po taigas plaukias!
Tautos vaikus po tyrus mėlyt,
Kaip vėly gerti jiems kančias.*

Tačiau ji nuolat gyveno antgamtinėje sferoje, pasiryžusi kęnti ir aukotis už Tautą, už sielas:

*Juodoj naktj, kur siauria šaltis,
Nepalikai silpną vieną.
Dėl mūsų Tu, Viešpatie, prikaltas -
Talkon Tau - mirt, kęnt t einu.*

Iš tiesų ji, saugodama Šv. Sakrament lagerio barakę, buvo savo dviasia viena su Juo ir Jo meilė spinduliavo visiems. Kaliniai jį taip ir vadino: *mat' - motina*.

1956 m. Pabaltijo karinės apygardos Karo tribunolas nutraukė jos bylą, panaikino ypatingojo pasitarimo nutarimą kaip nepagrįstą, pirmą sprendimą grąžinti konfiskuotą turtą - rašomąjį mašiną - ir reabilituoti.

Motina Augustina amnestuojama ir grąžta Lietuvai. Kokią randą?

*Kodėl, tve žeme, man šalta esi?
Juk buvai kadaise graži ir šviesi!
<...> Aš grąžau iš toli!.. Bet tu jau ne tu:
Ta pati gražioji, bet širdis kita.*

Tačiau ir okupacijos slygomis motina Augustina nenuleidžia rankų. Ji ir toliau rėpina, kad jos steigtos vienuolijos seserys ir katakombinomis slygomis galėtų gyventi bendruomenėje, šviestis, dalyvauti rekolekcijose. Pati vesdavo joms pamokas, kiekviena proga liudydavo savo dvasines patirtis skaitydama pamokt Evangeliją pagal Joną, su kuria nesiskyrė net bėdamalagerijėje - iš ten parsivežė Evangelijos lapelius, slėptus siūlė kamuoliuose.

Turėdamatvirtus tikėjimo pagrindus ir deramą mokslinį pasirengimą, motina steigė neapsiribojančią veiklą kongregacijos viduje: išvokiečių, lenkų, prancūzų kalbų vertė teologų dogmatiką (M. J. Šbeno, J. Šryverso, Kolumbo Marmiono ir kt.) bei mistiką (Šv. J. zaus Teresės Avilietės, Šv. Gertrudos, pal. Marijos iš Agredos) ir kt. veikalus. Jos išverstos knygos perrašė jamos, daugina mos. [Knyg Šv. J. zaus Teresės Avilietės. *Gyvenimas, jos pačios aprašytas* 2000 egz. tiražu 1998 m. išleido „Judex“ leidykla.] Bendradarbiauja pogrindžio leidinyje „R pintoj lis“. Iki mirties išlieka rybinga:

*Gyvybės versmė su plaušios giliomis!
Jose laiminga gyvenu -
Kam iš džiaugsmu Tau krykšiu „Myliu“!
Aš kryžiais prie Tavęs skrendu.*

Sunku gal suprasti šiuolaikiniam žmogui jos mistikos kupinas eiles. Kodėl vis laik mistikai ir šventieji ne bėgo nuo kanios, bet jos troško? Netikinėjai tai atrodo kaip bėprotybė, o krikščionis žino, kad kania jungia kupiną meilės sielą su Kryžiaus Auka, kuri pašventina, teikia gyvybę: *Nuo man s atsiskyr, j s negalite nieko nuveikti* (Jn 15, 15). Motina Augustina žinojo kanios prasmę:

*O Viešpatie, atleisk besotei, -
Betrokštu vien, ko trokšti Tu!
Ant kryžiaus su Tavim aukotis,
Kad duotumei tautoms švent!*

Ji troško matyti atgimstančią dvasios Lietuvą, *pakilusi iš nupuolimo su atgaila ir su malda*. Tai jau jai nebuvo skirta sulaukti Nepriklausomybės atgavimo džiaugsmo (taip pat auka?). 1990 m. vasario 9 d. Viešpatį atjo nusiskinti prinokusios *Vynmedžio Šakelės*. Eidama 92-uosius metus, motina Augustina iškeliauja pas Viešpatį.

*Nuskyn s Tu nešies puot, -
amžin sias vestuves,
Kur sielos, laime vainikuotos,
Tau džiaugsmui laim s švent šv s.
Tavu grožiu aš v l spindesiu,
Tava Širdim Tave myl siu!*

IŠ VYNMEDŽIO ŠAKELĖS POEZIJOS

NE TAU, NE TAU

Ne tau, ne tau, žemele miela,
Širdis karštoji sukurta.
Ne tau pavergti mano sielą,
Ne tau, ne tau jį paskirta.
Žinau, Aukščiau mane leido
Paliet s ugnimi dangaus.
Ir pažym j s mano veidą,
Man vard s suteik žmogaus.
Jis pats išpuoš s pamyl jį,
Paskyr mane d l sav s.
Man amžis laim pažad jį
Ir pats su meile ten ves.
Vien Jį beieško mano siela,
Be Jį vien ilgisi širdis...
Ne tau skirta aš, žeme miela,
Ne ia, ne ia širdis atgis.

Sudieu! Sudieu! Graži žemele,
Tavyj gyvensiu, bet ne tau -
Malon mano siel kelia,
Kur laim amžin matau.

Skrendu tad aš sparnais malon s,
Kur giesm s skamba angel ,
juos panaš s tap žmon s
Aukš iausiam gieda giesmes j .

(1922 m. Palanga, ant Birut s kalno)

TU LEIDAI

Tu leidai mus kaip gr dus v tyt,
Po tundras, po taigas pla ias.
Tautos vaikus po tyrus m tyt,
Kaip vyn gerti jiems kan ias.

Bandei mus, Dieve Visagali!
Ar daug radai gryn gr d ?!
Ar jais ats si m s šal ? -
Veltui gal varg s b si Tu?!

Vien Tu žinai. Naktis juodoji
Tau, Dieve, nieko neuždengs!..
Iš kryžiaus Tau kaltiems pamojus -
Aukš iausiam tautos nusilenks.

Tu v l gr žinsi T vyn
Toli išm tytus vaikus.
Kan iomis, kryžiais atgaivin s,
Priglausi po sparnais visus.

Palaiminta Dievu atgimus,
Dievu nudžiugusi tauta.
Pakilusi iš nupuolimo,
Su atgaila ir su malda.

(1955 m. Inta)

IR MES DAR TURIME

Ir mes dar turime švent j
Šlifuoat deimant kan ios,
Nors pan iuos, bet nepavergt j -
Aukas j angelai skai iuos.

Auka, malda, su Kristaus kryžium,
Su Kristumi viena dvasia,
Jie eina mirti pasiryž ,
Širdim skais ia, tvirta, dr sia.

Jie eina, juos malon lydi,
 Jie Kristui - Jo kan ios draugai.
 Su Kristaus kryžium juos išvyd ,
 Pakils net nuod mi vergai.

O Viešpatie, daugiau švent j !

Daugiau kan ios, draug tikr !

Ir v l kils skrydžiui išrinkt j

B riai siel skais i , tvirt .

Pripildytos v l bus šventov s

Dalyvi dieviškos Aukos.

Šalis Tave v l himnais šlovins,

Giesm mis meil s, pad kos.

(1957 m. Telšiai)

GYVYB S MANO JAUN RYT

Gyvyb s mano jaun ryt

Aš Vynmedin skiepyta!

Radau gyvenim ia kit , -

Gyvyb s Dievo atšvait .

Aš Vynmedy jauna šakel , -

Jis Saul n mane maž kelia.

Tik Vynmedžio Krauju gaiviuoju, -

Gyvybe Jo aš Jam gyva!

Maža vešli aš Jam žaliuoju,

Aš Jam brangi, aš Jam sava!

Mane lyg motina maitina,

Gyvybe dieviška gaivina.

Ar dar ieškoti kam gyventi,

K džiuginti kvapais žied ?

Sulauksiu greitai pj ties švent s:

Ir derliaus paieškosi Tu.

Tave aš džiuginti gal siu

Maža didži šak pav sy.

Ateisi Tu nuskint ne žiedo,

Bet keki - vaisi Vynmedžio!

Te, Viešpatie, nebus Tau g da, -

Duok vaisi Tu, Tav s meldžiu.

Apkrauk mane, šakel menk ,

Lai Tavo kek m svyra lenkias!

Nuskyn s Tu nešies Puot ,
 amžin sias vestuves,
 Kur sielos, laime vainikuotos,
 Tau džiaugsmui laim s švent šv s.
 Tavu grožiu aš v l spindesiu,
 Tava Širdim Tave myl siu!

(1968 01 26)

NEVYSKI, JAUNYSTE

Nevyski, jaunyste, už grot standži j ,
 Kal jimo m ruos apmirus niauriuos.
 Neverki nuli dus dieneli laisv j ,
 Brangi j t veli jaukiuose namuos.
 Pakilki, jaunyste, virš žem s menkyst s
 Dievišk Saul dr siuoju aru.
 Ten dieviškos galios tavy išsivystys,
 Ten tapsi tu dvasios gali nu tikru.
 Kan iose tu rož m žyd ki, jaunyste,
 Saul Dievyb s atverta širdim.
 Kas meile kv puoja, tas amžiais nevysta,
 Tas traukia pasaul aukštyn su savim.
 Nemirki, jaunyste, gyv kapinyne, -
 Žiaurusis pasaulis tav s neraudos...
 Laisva kr tine tu kv puoki Dievybe,
 Laiminga svaiginkis Jos Meil s srautuos.
 Žyd ki, jaunyste, už grot šalt j ,
 Gyv j kapuose kan iomis atgimk.
 Pakilki prie Dievo draug išrinkt j ,
 Kaip jie, Tu, Dievybe nušvitus, nurimk.

(1949 m. spalio, Klaip dos sunki j darb kal jimas)

O MOTINA...

O Motina šventos malon s!
Marijos žem - m s šalis.
 Ar dar ilgai beklaidžios žmon s,
 Ar pikto tvanas toliau plis?
 Ar galima giliau dar smukti,
 Kaip smuko jau Tava tauta!
 Ar reik jai pranašu sušukti:
Pakilk! Jei ne - tu sutrinta!

Jei Tu, o Motina tyriausia,
 Negelb si aklos tautos,
 Paskend li ne, k maldausme,
 Kas p van ius - kaltus užstos?!.
 Jei Tu užtarsi, mes nemirsim -
 Prikelsi dar malone mus.
 Mes Tavo meil amžiais girsim -
 Tauta v l Tavo *šventa bus*.

O VIEŠPATIE, ATLEISK

O Viešpatie, atleisk besotei:
 Aš trokštu dar gyventi Tau.
 Daug syk gyvyb Tau aukoti,
 Kad gelb tum siel daugiau.
 Tu iš Dangaus pas mus at j s,
 Kan ias, vargus pasirinkai -
 Renkuos ia keli Apirk jo
 Ir eisiu Jo kan i keliais.
 Kent siu ia nors met šimt ,
 Nors lig pasaulio pabaigos, -
 Kad tik tauta Tavy atgimt
 Vaikais Šventosios Lietuvos.

(1978 m.)

ART JANT GYVYB S AUKOS VALANDAI

Sudiev, sudiev, graži žemele,
 Šven iausio T vo sukurta.
 Tavas grožis J kelia -
 Einu širdim Jam atverta.
 Ilgiuos Tav s, tikra T vyne, -
 Nuo amži mylinti Širdie!
 Tu lauki meile atgaivin s -
 Skubu gaivinama vilties.
 D koju Tau, o Visagali,
 Maža, menka, Tavim didi, -
 Tave myl ti davei galios,
 Šaukei gyvent Tavoį Širdy.
 O Viešpatie! Tav s ilgiuosi,
 D kot už Meil meile Tau.
 Visi Tavim tespinduliuosim,
 Gyvensime Tavim pilniau.

O Viešpatie! Uždeki sielas! -
 Visi Tau meile tešvyt s!
 Duok su Tavim man džiaugsm miel :
 Pad t visiems kilt prie Tav s.
 Geriausias! Visk Tu atleidi,
 Kaip Dizmui gailės io auka.
 Tešvies visiems Šven iausias Veidas, -
 Ir bus auka Tau atbaigta.

(1980 m. Kaunas)

JOS MISIJA BAŽNY IAI

Dr. Barbara Albrecht

PALAIMINTOJI EDITA ŠTEIN

(Pabaiga. Pradžia Nr. 24)

Karmelit s misija. *Vert jas turi b ti kaip lango stiklas, kuris pralei-
 džia švies , o pats yra nematomas, - šie stebinantys 15-met s gimnazis-
 t s žodžiai, man atrodo, tarsi Editos Štein gyvenimo kelio ir gyvenimo
 b do šifro raktas. Ji ne tik apie save sukosi, ji buvo rankis aukštesniam
 tikslui:*

*Aš esu tiktai Viešpaties rankis. Kas pas mane ateina, t nor iau
 pas J nuvesti. O kai pastebiu, kad reikalas ne apie tai, o t ra tik
 dom jimasis mano asmeniui, negaliu kaip rankis tarnauti, turiu
 prašyti Viešpat , kad pad t kitu b du, nes b das niekada n ra
 skirtas vienas.*

Edita Štein, dar b dama student , jau per Pirm j pasaulin kar buvo
 pasiryžusi viskam - d l savo tautos (o tai buvo vokie i tauta!) ji nutrauk
 studijas ir savanoriškai pasireng tarnauti Raudonojo Kryžiaus ligonin je
 pagalbine sesele.

*Aš dabar nebeturiu nuosavo gyvenimo, - pasakiau sau. - Mano
 visos j gos skirtos dideliems vykiams. Kai baigsis karas, jei dar
 b siu gyva, tada gal siu v l apie savo priva ius reikalus galvoti.*

Daugel m nesi infekcin je ligonin je slaugant sergan ius šiltine ir sun-
 kiai sužeistus Ryt fronte kareivius, iš tikr j dien nakt reik jo skirti
 visas savo j gas. Ir ji jas atidav . Edita Štein tikrai buvo paženklinta tokiam
 pasiaukojan iam atsidavimui. Tai jau tada išryšk jo. Doroviškai sugedusi
 ligonin , gydytojai, seserys, pacientai atsidavusios, darbš ios, meil s kupi-
 nos, pareigingos student s Editos Štein akivaizdoje bemat pasikeit . Likvi-
 davus ligonin , ji v l naujai pasireng tarnauti ir ne kart buvo kvie iama.

Aš s moningai pabr žiau t jos veiklos viet , nes kaip tik tai yra jos
 misija, kuri parodo Editos Štein, kaip moters ir vokieit s, negird tai efekting

humaniškum , geb jim ir pasirengim atsiduoti. Ir negaliu atsisakyti, šiek tiek nukrypdama, nepacitavusi vienos ištraukos iš jos gyvenimo atsiminim „Iš vienos Žyd Šeimos gyvenimo“ (prad t 1933 m. Breslaujoje ir nebaigus nutraukt 1939 m. Echio Karmelyje). Simbolin reikšm gyja aprašymas nežymaus vykio Ryt fronte (Lenkijoje), kai ji tarnavo sužeistiems vokie i kareiviams, palyginimas su pa ios Editos Štein mirtimi ciano vandenilio r gšties duj kameroje Aušvico [Osvencimo] koncentracijos stovykloje. Edita rašo:

Po ano didžiojo transporto netrukus atvyko kitas. Dabar mes juos gavome ne iš Karpat , o iš Varšuvos apylinki . Tai iš didžiojo žygio

Lenkij . <...> Maudymui buvo skirtos dvi patalpos, viena su keliomis voniomis, kita su dušais. Atvykusieji tur jo tuojau visiškai nusirengti. Tai buvo b tina norint pašalinti ut les. Kas gal jo vaikš ioti, buvo siun iamas karšt duš ir ia tinkamai apsišvarindavo. Žmones, kurie patys negal jo apsitarnauti, kaip mažus vaikus reik jo pasodinti voni ir išmaudyti. O kuris buvo sunkiai sužeistas ir jo buvo negalima maudyti, tas buvo prausiamas ant neštuv . Šis apsišvarinimas buvo džiuugus. Negalima n sivaizduoti, koks malonumas buvo maudyn žmon ms, kurie dažnai m nesiais, o gal ir ištišais metais netur jo galimyb s iš pagrind apsišvarinti. Mes džiaugiam s kartu su jais, gal damos kažk gero padaryti, nesukeldamos skausmo. Tolesnis skyrius jiems - operacin sal , ir ia daugeliui neapsi jo be dideli skausm . Atvykusieji iš Lenkijos jau dešimt dien kelion je, o daugelis tebebuvo sutvarstyti tais pa iais tvars iais, kuriais buvo aprišti tuoj po sužeidimo. Jau vien juos nuimti buvo kan ia. Ir kaip atrod žaiždos! Bet ia, maudyn je, jie buvo linksmi kaip vaikai. Aš neštuvuose prausiau vien jaunut kareiv , Vestfalijos kalnakas . Ant abiej šlaun jam buvo užd ti dideli tvars iai. Bet jo m lynos vaikiškos akys spind jo laime, žvelgdamos mane.

K bendro visa tai turi su vienuol s karmelit s Editos Štein stojimu vienuolij , gyvenimu ir misija? Karmelyje ji gyveno - *tas pats variantas* (H. Volk) - visiškai atsisakydama sav s: sekdama J z Krist - Nukryžiuot j , visiškai atsidavusi d l savo tautos - žyd , krikš ioni , vokie i , d l tautos iš persekiojam j ir persekiotoj . Tas pasiaukojimas - ypatinga Editos Štein misija. Ir tuo ji savotiškai tapo panaši J z Krist , jos ir m s Viešpat .

Nuo 1932 m. Edita Štein dirbo Miunsterio vokie i institute mokslin s pedagogikos docente. Šis prad tas vilties kupinas darbas jau vos po vieneri met baig si, nes buvo išleistas Hitlerio sakymas d l arij . Edita Štein šitoki situacij seniai buvo numa iusi. 1930 m. savo pranešime „Kaip aš stojau Kelno Karmel“, ji rašo apie paskutin savo buvimo viet Beirone per 1933 m. Velykas:

Prieš išvykdama aš paklausiau vienuolyno vyresn j , k tur iau daryti, jei reik t atsisakyti savo darbo Miunsteryje. Jis n neman ,

kad taip gal t vykti. Kelion je Miuuster laikraštjje perskai iau žini apie nacionalsocialistin mokytoj suvažiavim , kuriame tur s dalyvauti ir konfesin s draugijos. Man buvo aišku, kad aukl - jimo staigos nepak s n mažiausios takos, kuri b t priešinga valdan iajai kryp iai. Institutas, kuriame dirbau, buvo katalikišk - kas, steigtas ir išlaikomas katalik mokytoj draugijos. Taigi jo dienos tikriausiai buvo suskaičytos. Tuo labiau aš tur jau atsivskinti su savo trumpa docent s veikla.

1933 04 19 Edita Štein iš Beirono sugr žo atgal Miuuster . Kit dien nu jusi institut sužinojo, kad iš partijos teirautasi apie j . Reikal valdyboje pirmiausia jai buvo patarta nebeskaičyti paskait . Jei nebebus galima ruden dirbti institute, reik t pasiieškoti galimyb s dirbti užsienyje.

Iš tikr j Editai Štein buvo pasi lyta dirbti vienoje vokie i mokykloje Piet Amerikoje. Taigi ji b t gal jusi išvengti dar prieš 1933 m. aiškiai jau iamo ir bijomo žyd persekiojimo. Bet tai nebuvo jos kelias. Ne b gti, bet pasilikti - kaip Marija po kryžiumi! Po 1922 m. krikšto jos vidinis pašaukimas buvo anonimin tarnyst Bažny ios kriptoje: ne pas dominikones ar benediklines, bet Karmelyje, maldos ir savanoriško atsiteisimo už kitus tarnyst , atsižvelgiant visa tai, k žmon s dr so padaryti ken - ian iam Viešpa iui Jo paslaptingo K no nariuose.

Kad jos asmenin s užduotys kryps ta linkme, ji žinojo jau prieš stoda dama Kelne 1933 10 15. Laiške motinai Petrai Briuning OSU Derstone 1938 09 12 ji rašo:

Turiu jums pasakyti, kad savo vienuolišk vard atsinešiau namus dar b dama postulante. Aš taip j gavau, kaip prašiau. Po Kryžiumi supratau Dievo tautos likim , kuris jau tada m ryšk ti. Aš maniau, jog tie, kurie suprast , kad tai yra Kristaus Kryžius, tur t vardan vis j prisiimti. Be abejo, šiandien apie tai daugiau žinau, kas tai yra b ti susivienijusiam su Viešpa iu Kryžiaus ženkle. Niekada to nesuvoksime, nes tai yra paslaptis!

Savo paskutiniame nebaigtame k rinyje „Kryžiaus mokslas“ (Kreuzeswissenschaft), ji rašo apie savo Ordino t vo kilming titul :

Kilmingas vardas Ordine reiškia, kad Dievas ši siel nori ypatin - gos paslapties ženkle suvienyti su savimi. Jonas parod , <...> kad virš jo gyvenimo kaip tiesos ženklas stov jo Kryžius.

Ir ses. Benedikta [Edita] savo Ordino t vo Kryžiaus moksle buvo pašv - ta kaip niekas kitas:

Jei mes kalbame apie Kryžiaus moksl , nereikia suprasti mokslo paprasta prasme: tai n ra tiktai teorija <...>, tai yra gyva, tikra ir veikli tiesa: lyg s jos gr das ji krinta siel , ten sišaknija ir auga, suteikdama sielai tam tikr antspaud , ir nulemia jos poel - gius, kad juos toliau skleist ir padaryt regimus. Taip nusakomas švent j mokslas, o ia mes kalbame apie Kryžiaus moksl .

Ses. Teresei Benediktai vyresnyb paved ne tik t sti savo filosofin darb (užduotis, kuri, be bibliotekos ir normali mokslo darbui pagalbini priemoni grynai Karmelio s lygomis, iš jos pareikalavo nepaprasto susitelkimo bei klusnumo): laiškais ir pokalbi kambaryje ji nuolat praktikuodavo nors nedidelius, bet tada, kaip ir šiandien, labai reikalingus dvasinius *gailestingumo darbus*. Jos buvusios mokini s, studij draugai, asistent s, mokytojos ir docent s, darbo met bi iuliai, jaunos seserys, žmon s, esantys kelyje Katalik Bažny ios tik jim , o ypa jos artimieji ir daugyb draug , kurie d l nacionalsocialist sakym patekdavo vis didesnius vargus, sunkesn pad t , buvo reikalingi jos patarim , paguodos, užuojautos. Pati d l sav s ses. Teres Benedikta buvo k dikiškai rami. Ta jos misija reikalinga ir mums, ši dien krikšč ionims, dažnai kupiniems nerimo.

Kadangi ši tema, manau, yra itin svarbi misija mums visiems šiandienai ir rytojui, nor iau leisti jai pa iai prabilti iš vairaus laikotarpio teksto apie jos patirt pasitik jim Dievo Apvaizda. 1927 m. vienam studij draugui ji raš :

Savo patarim aš jums daviau: pasidarykite kaip vaikas ir gyvenim su visais tyrin jimais bei giliais m stymais atiduokite T vui rankas. Jei to dar negalite padaryti - prašykite nežinom j , abejojam j Diev , kad Jis pad t . Dabar j s mane ži rite gana nusteb s, kad aš nesivaržau prabilti tokia paprasta vaikiška išmintimi. Tai išmintis, nes ji paprasta, ir joje slypi visos paslaptys. Tai kelias, kuris visiškai saugiai veda tiksl .

Savo dideliame filosofiniame veikale „Ribotas ir amžinas buvimas“ 1936 m. Karmelyje ji rašo:

Nenugin ijamas faktas, kad mano laikinas buvimas, nuo akimirkos iki akimirkos terminuotas, atitinka kit , taip pat negin ijam fakt , kad aš, nors laikina, esu ir nuo akimirkos iki akimirkos b siu palaikoma b ti ir savo laikin buvim suvokiu kaip nuolatin . Aš žinau, kad esu palaikoma, tod l esu rami ir saugi - tai ne savaimingas vyriškio, savo paties j ga stovinio ant tikro pagrindo, saugumas, bet tas <...> palaimingas saugumas vaiko, kuris, laikomas tvirt rank , yra ne mažiau išmintingas saugumas. Kita vertus, argi vaikas b t „išmintingas“, jei nuolat gyvent baim je, kad jo motina gali leisti jam nukristi.

Po 1938 m. lapkri io 9-10 d. vadinamosios Reicho krikštolin s nakties [žyd pogromo] ji m baimintis, kad d l to, jog ji yra Kelno Karmelyje, nesukelt nemalonum kitoms seserims. Nauj j 1939 met nakt vienas jai palankus gydytojas išvež j Echio Karmel Olandijoje. Iš ten 1939 m. balandžio m n. ji raš :

Man visada atrodo, kad mes ia neturime nuolatin s buvein s. Aš neturiu kito troškimo, tiktai t , kad manyje ir per mane vykt Dievo valia. Jis žino, kuriam laikui mane ia paliko ir kas po to

vyks. *In manibus tuis sortes meae - Tavo rankose mano likimas. ia viskas geroje globoje. Taigi man n ra joki r pes i . Bet reikia daug melstis, kad kiekvienoje pad tyje liktum ištikimas.*

1942 m. balandžio m n., gavusi žini , kad jai ir jos seseriai Rozai, dirbusiai Eehto Karmelyje pasauliete durininke, n ra galimyb s išvykti Šveicarijos Karmel , viename laiške rašo: *Mes toliau gyvename ramiai ir ateit pavadame Tam, kuris vienas visk žino.*

Viename iš paskutini laiškelio iš Vesterborko lagerio rašo:

Mes esame visiškai ramios ir linksmos. Be abejo, iki šiol be šv. Miši ir šv. Komunijos. Gal galimybi bus v liau. Dabar mums truput tenka patirti, kad galime gyventi grynai vidiniu gyvenimu.

1942 m. rugpj io 5 d. laiškelyje skaitome: *Mes pasitikime J s malda. ia tiek daug žmoni , kurie <...> reikalingi paguodos, ir jie jos laukia iš seser vienuoli .*

1942 m. rugpj io 7 d. anksti ryt transportas išvyko Rytus...

Savo gyvenimo metais Karmelyje ses. Teres Benedikta iki galo išlaik meil s tvirtum , - š bruož gijo išsižad dama sav s ir siži r dama *Pervert j* , kaskart stipriau susivienydama su Kristumi šv. Eucharistijoje, kasdien tyliai valandomis adoruodama eucharistin Viešpat , esant tabernakulyje, taigi b dama su Juo.

Iš Kristaus pasiaukojimo paslapties ir Jo atsidavimo Dievui bei žmo- n ms jau 1939 m. jai pa iai buvo suteikta j g išsižad ti sav s, pasiauko- jant Šv . J zaus Širdžiai, kaip *atsiteisimo auka už tikr j taik* . Viešpats j pri m per žod . Jos *taip* buvo pasiaukojimas išbandymo audrai vidurnak- io tamsos tik jimo kelyje. Betgi š tams j keli ji pajuto kaip *tikr j* , ne kaip vienintel keli *nesuvokiam Diev* . Toje tamsoje jai, kaip ir jos Ordino t vui (Kryžiaus) Jonui, *tiesos šviesa buvo pasl pta* . Tod l Edita Štein, Kryžiaus palaimintoji karmelite, 1941 m. teisingai raš :

Aš viskuo patenkinta. Scientia Crucis - Kryžiaus moksl - galima tik tada gyti, kai iš esm s gauni pajusti kryži . Aš tuo sitikinau nuo pirmos akimirkos ir iš širdies tariau: „Ave Crux, spes unica!" - Sveikas Kryžiau, vienintele viltie.

Kryžiaus moksl augti - tai progresuojantis, paslaptingas persikeitimas Nukryžiuotajame - o t moksl , kaip rašo ses. Teres Benedikta (Kryžiaus), Jonas (Kryžiaus) išmoko tarnaudamas prie altoriaus. Ji pati, ses. Teres Be- nedikta, kaskart vis geriau per m š moksl priimdama pamaldžiai Eucha- ristin dovan ir j , perkelt eucharistin gyvenim , platindama.

Kard. Alfredas Bengšas iš Berlyno 1979 m. prieš savo mirt raš :

Iš tikr j komunikuoti - tai sakyti Viešpa iui: imk, laimink, laužyk, tada mane išdalyk, tegu kartu su Tavimi b siu dovana T vui ir duona broliams!

Kaip tik tai ir yra, mano manymu, trumpa Editos Štein misijos formu- l . Dievo priimta ir pasaulio visuomen je kaip Bažny ios kriptoje tarnauti

paimta moteris, *anima ecclesiastica* - Bažny ios sudvasinta, Kryžiaus palaiminta ji liudijo Ties, kuri yra pats Jzus Kristus, sutiko bti reikalinga, atidav visas j gas ir meil je eucharistiškai išdalijo save d l daugelio.

Ateik! Mes einame už savo taut! - taip Edita tyliai pašauk savo seserj Roz, kai jos abi buvo esesinink išvežamos iš Echio Karmelio. *Sava tauta* - tai žyd ir vokie i tauta, tai Senojo Testamento ir Naujojo Testamento Dievo tauta. Tai esame mes visi, šiandienin ir rytdienos J zaus Kristaus Bažny ia, kunigai, vienuoliai ir pasaulie iai!

Edita Štein, kaip krikštyta žyd kraujo krikš ion katalik, buvo sakmiai išvežta, nes SS [esesinink] naikinimo akcija 1942 m. rugpj io 2 d. buvo žaibiškas atkeršijimas Olandijos vyskupams ir j dr siam 1942 m. liepos 26 d. *Ganytojiškam laiškui*, kuriame visiškai viešai pasmerkiama žmog paniekinanti nacionalsocialist praktika.

Bti pavyzdžiu d l J zaus Kristaus - Galvos Jo paslaptingo K no, kuris yra Bažny ia iš žyd ir pagoni, - ši tiesa Editai Štein buvo konkreti tiesa. Tod l pabaigoje nor iau duoti žod t. Hirmanui *SJ*. Iki Editos Štein su mimo Echte jis buvo jos dvasinis palydovas. Savo liudijime apie j 86-oje Vokie i katalik dienoje, vykusioje 1980 m. Berlyne [Vakar], pagal motto *Kristaus meil yra stipresn (Christi Liebe ist stärker)*, jis kalb jo:

„Taip“ Kryžiui, kur Dievas iš meil s taip pat ir už jos [Editos Štein] taut ant sav s prisi m, ji prisipaž sta tam Kryžiui, kaip išgany mo ženklui savo tautos. Viduje su šia tauta ji labiausiai buvo susijusi. Ji man kalb jo: „J s nenumanote, k ji man reiškia. Kai aš ryt ateinu koply i ir, žvelgdama tabernakul bei Marijos paveiksl, sau sakau: „Jie buvo m s kraujo“. Ta iau ji nebuvo vien su savo tauta susijusi žyd - ji kartu buvo meile vokie i tautai su ja susijusi vokiet. Ir kaip tokia ji klausdavo, dažnai man sakydama: „Kas atsiteis už tai, kas daroma su žyd tauta vokie i tautos vardu?“ Ji kent jo d l to, k dar vokie iai žyd tautai.

Ji kent jo d l to, kad krikštyti krikš ionys, kaip Hitleris ir Himleris, š bais nusikaltim žyd tautai sau prisi m. „Kas nukreips š bais nusikaltim abiej taut palaimai? - Tie, kurie ia neapykantos padarytoms žaizdoms neleidžia gimdyti naujos neapykantos, ta iau, nors jie patys yra tos neapykantos auka, prisiims sau kan i tarp neapken iam j ir nekent j kan i“.

Niekada nepamiršiu pokalbi su šia tikra krikš ione filosofe ir liudytoja, sakiusia: „Niekada pasaulyje neapykanta negali tarti paskutinio žodžio. Neapykant reik t taip sutikti - meldžiantis ir kitiems už j atsiteisiant, - kad šios neapykantos skleidimas gal t virsti malone neapykantos skleid jams. Ar ne per mald už tuos, kurie neapkent, kurie J z nukryžiavo ir Jo šon perv r, J zaus žaizdos tapo ženklui tos meil s, kuri pasirod tikrai stipresn?“

Edita Štein, ses. Teres Benedikta (Kryžiaus), mir *ne tik kaip neapykan-
tos auka, bet kartu stipresn s meil s sukelto krikš ioniško atsižad jimo
dvasioje*. Tai meil , *dalyvaujanti paties J zaus Kristaus meil je*.

Editos Štein, gimusios per susitaikinimo švent , gyvenimu ir mirtimi
patvirtinta ir laim ta misija, visiško sutaikinimo ir taikos liudijimas - visa
tai aktualu mums šiandien, kaip buvo vakar ir bus rytoj. Šios m s
amžiaus didžios katalik s ir Viešpaties Bažny ios sek jos misija bei liu-
dijimas - sutampa su tuo, k Paulius pirmajame amžiuje apie J z Krist
raš efezie iams:

*Jis yra m s sutaikinimas, iš abej padar s viena, sugriov s vidu-
ryje stovin i pertvar , savo k nu panaikin s priešyb . Jis panai-
kino sakym statym su jo potvarkiais, kad iš dviej jame b t
sutvertas vienas naujas žmogus. Jis k r taik ir viename k ne
kryžiumi abejus sutaikino su Dievu, pats savyje sugriaudamas prie-
šiškum . At j s jis skelb taik jums, kurie buvote toli, ir tiems,
kurie buvo arti (Ef 2, 14-17).*

Baigiamasis žodis. Pabaigoje dar trumpas žodis: Edita Štein Aušvic -
Birkenau [dabar Lenkijos Osvencirnas-Bzežinka] buvo atgabenta 1942 m. rugpj io
9 d. ir, matyt, tuoj pat kartu su jos bendro likimo draugais pasi sta duj
kamer . Mes nežinome, ar Dievo tamsuma ar paguoda pripild jos siel
paskutin mis valandomis ir minut mis. Tik žinome, kad ji auk chore mel-
d si Dievui: *De profundis (Iš gilumos šaukiuosi). Melstis Dievui Birkenau,
kamin šeš lyje, su pelen skoniu burnoje - kaip tai paaiškinti? (E. Vyzelis).*
*Nors esame bedugn je, mes šaukiam s Tav s, trokštame Tav s. Ne-
paisant to, kam Tu [o Dieve] leidai, kad mums [Tavo tautai] tai vykt ,
mes giedame Tavo šlov . Kuo sunkiau, tuo nuoširdesn yra m s
giesm . Tav s nepaleisiu, jei m s nepalaiminsi.*

Tai aukos. Edita Štein, ses. *Benedikta a Cruce*, pati Kryžiaus palaimin-
ta, be abejo, šit palaiminim perdav toliau visiems, kurie drauge su ja
tur jo eiti mirt .

O m s , šiandienini žmoni , klausiamo, ar mokydami, skelbdami ir
gyvendami kelsime reikalavim , kur mums palieka Aušvicas. *Dievas ir žmo-
ni kan ios (Gott und das Leid der Menschen), Dievas ir žmoni nuod m s
(Gott und die Sünde der Menschen)* - tai pagrindiniai klausimai Jam ir
mums, teologijai ir tik jimui, mokymui ir gyvenimui. Dievas mums pažad jo,
kad Jis yra su mumis net *einant per tamsiausi sl n* (Ps 23,4), *varge drauge
bus* (Ps 91,15), *per visas dienas iki pasaulio pabaigos* (plg. Mt 28,20) - taip pat
ir Aušvice! O kod l Jis beprotyb s nestabd ?

Vien misija neišmintingos Dievo meil s J zuje Kristuje, d l m s vis
nukryžiuoto ir prisik lusio Dievo ir Žmogaus S naus, Aušvico akivaizdoje
išveria auk klausimus, skundus ir tyl jim . Ši neišmintinga meil *pas-
lieka* su mumis ir mums - *Ji visa pakelia, visa išveria* (1 Kor 13, 7).

Ta iau misijos apie Nukryžiuot j Meil ne manoma teologiškai su-
prasti, kaip ir b ti krikš ionimi, tikinamai ir išmintingai pasireikšti ap-
siribojant pasaulyje. Misija apie kryži , kurio Ties pakilusi viršum sav s
ses. Teres Kryžiaus Benedikta savimi paliudijo, rodo Dievo misterij . Ji
nuspeln pagarbinimo. O narsuoliai tie, kurie tai vykdo labai nusižemin .
(*St. Hedmgsblatt*. 1987. Nr. 18-26. *Edic Stein und ihre Botsch ft an die Kirche
heute und morgen*. Von Barbara Albrecht. Iš vokie i k. vert M.-A.)

K MES GALIME DUOTI LIETUVAI

Dom Petrutyt

PRAD KIME NUO MAŽO - PAŽINKIME VAIK

*Žmogaus asmenyb s didyb prasideda
jo gimimu (Marija Montesori).*

Nepaisant dideli kult ros laim jim , ypa civilizacin s bei technin s
pažangos, šiandien visame pasaulyje nepaprastai spar iai plinta ne tik
materialinis skurdas, bet dar labiau dvasinis ir moralinis nuosmukis -
lytinis palaidumas, nežmoniškai žiaur s, siaubingi nusikaltimai. Šian-
dien žudoma ne tik iš pyk io ar pavydo, ne tik d l noro pralobti arba
kopiant aukštn karjeros laiptais besistengiant pašalinti nuo kelio ben-
dradarb , kuris atrodo es s kliuvinys. Ne tai šiandien kelia pasibais jim
ir siaub , bet tai, kad žudoma d l pasismaginimo, d l malonumo.

Kas gi tie nežmoniški „herojai“? Ogi daugiausia jaunimas - vaikinai ir
merginos; ir ne tik jaunimas, bet ir paaugliai, ir 5-12 met vaikai. Visa
tai kelia ne tik siaub ir pasibais jim , bet ir didel susir pinim , kad
pamažu einama nužmog jim ir išsigimim .

Yra si lomi vair s b dai, kaip žmonija tur t gelb tis iš to baisaus mor-
ralinio nuosmukio. Vieni m stytojai žmonijos atgimim sieja su socialin s
santvarkos tobulinimu, kiti - su medžiagin s gerov s k limu, su civilizacijos
bei technologijos pažanga, dar kiti žmonijos atgimim sieja tik su religija -
bet kuria religija, pripaž stan ia antgamtin gyvenim ir tikin ia J z Krist .

Marija Montesori - viena iškili j m stytoj , susir pinusi žmonijos
ateitimi, atgimim žvelg tiktai kaip paties žmogaus *persiauklejimo pa-
stangas, jo dvasinio gyvenimo nuskaidrinim bei perkeitim* .

Ta iau žmogaus peraukl jimas, teig M. Montesori, tegali b ti s kmin-
gas, pirma, tik prad jus darb nuo pat žmogaus gyvenimo pradžios - nuo
jo k dikyst s ir vaikyst s, - o ne v liau. Antra, kad peraukl tojai, pirmiau-
sia t vai, turi patys persiaukl ti, t. y. atsisakyti sisen jusio viduramžiško
poži rio, kad jie es vaiko formuotojai, jo asmenyb s skulptoriai.

Tod l ir Lietuvoje pertvarkos s km priklausys ne tik nuo ekonominio
savarankiškumo, bet galb t dar labiau nuo to, kiek d mesio bei supratimo
bus skiriama šeimai ir ikimokyklinio amžiaus vaikams - j aukl jimui.

Mes neišspr sime n vienos problemos, kol neprad sime nuo šeimos ir maž vaik . ia ir yra tas šaltinis, iš kurio kyla, auga ir pl tojasi visos problemos. Šeima yra tautos gyvastis. Šeima - svarbiausioji žmoni bendruomen s l stel . Sveikos l stel s - sveikas visas organizmas. Vienos l stel s sunegalavimas persiduoda kitoms. Tad ir r pinkim s, kad visos l stel s b t sveikos.

Mažasis žmogutis yra ne bereikšm b tyb , ne t v nuosavyb , su kuria jie gali elgtis kaip nor dami. O ne! Ne tik t vai, bet ir visi suaug liai k dik ir vaik privalome ži r ti su didele pagarba, nes jame jau slypi b simo žmogaus asmenyb s didingumas. Vaikas bus b simo žmogaus k r jas. Ta iau jo k rybinis darbas priklauso nuo t v s moningumo ir geb jimo b ti jo pad j jais. Tod l nežeminkime vaiko, laikydami j kvaileliu, neišman liu.

Kaip kiekvieno augalo s kla yra labai reikšminga, nes joje slypi busimasis augalas, kurio vert priklauso nuo to, kaip *mes* t s klel kultivuosime, lygiai taip pat kiekvienas sveikas k dikis turi s kl - potencin gali išaugti sveiku, doru, k rybingu žmogumi. Tod l jei vaikas nesivysto taip, kaip mes norime, neieškokime vaiko arba gen kalt s, o pirmiausiai pažvelkime save.

gimtai potencinei galiai tinkamai atsiskleisti ir išsipl toti gali pad ti gerai suprastas ir suvoktas *montesorinis aukl jimas*, kuris *prasideda ne nuo vaiko aukl jimo, o nuo saviuoklos*.

Montesorinio aukl jimo centras yra vaikas - ne pasyvus, o veiklus vaikas, didelis, nenuilstantis darbininkas - k r jas, kuris kuria žmog , b sim žmog . T vai ir aukl tojai privalo vaikui pad ti ne j mokydami, bet paruošdami jam tinkam aplink , kur vaikas gal t rasti savo saviuoklai reikalingas priemones. Tai pirma. Ir antra, dar svarbesnis uždavinys už aplinkos paruošim - tai meniškias geb jimas vaikui pad ti ir vadovauti jo *savik ros darbe*.

J s dabar susir pin pamištaisiais, buvusiais nužmogintais m s broliais ir ses mis. Vežame bent j kaulus T vyn n, iš kur jie buvo negailestingai išpl šti ir pasmerkti baisioms kan ioms.

Tai, kas daroma, - gražus ir šventas darbas. Ta iau, man rodos, jog norint, kad jis b t prasmintas, reikia pasistengti sumaniai perduoti jaunajai kartai pa i id j . Tik nesiolkime kaip žydai. Ne keršt ir neapykant stenkim s perteikti savo mažiesiems, bet gil skausm , gailest , užuojaut , atlaidum . sigilinkime Maironio palikim , jo poezij , kur jis sako:

*Ten mo iut užlingavo raudomis mane,
kr tin skausm savo liejo nežinia.*

Reikia džiaugtis, kad j s ryžot s siekti tiesos ir nepriklausomyb s ne teroristiniais veiksmais, kaip iranie iai, žydai, arabai. J s pasirinkote Mahatmos Gandžio keli arba, saky iau, krikš ionišk keli . Marija Montessori taip pat man , kad taikos, ramyb s, laimingo gyvenimo reikia siekti

taikingomis priemonimis, pirmiausia pagerbiant silpnuosius, nuskriaustuosius, paniekintuosius, pamirštuosius. Kas jie per vieni? Tai mūsų vaikai! Ne vien tie, kurie paliekami prieglaudose, pametami gatvėse, ant našlaityno slenksio ar išmetami šiukšlėse. Ne, ne vien tie, bet vaikai, augantys normalioje šeimoje.

Žinoma, sakysite: *Nes mon ! Jie yra mylimi, prižiūrimi, gražiai rengiami, skančiai penimi.* Tai daroma, tiesa. Ne tik tai, bet jie yra ir mokomi būti geri, o jei tokie nėra - yra rykštai. Bet štai ko jie trūksta. Jei paprasti darbeliai - vystymas, maudymas, maitinimas - yra reikalingi žini ir praktikos, tai ką besakyti apie dvasinio pasaulio ugdymą. Apie fizinio vaiko augimą rašomi straipsniai žurnaluose, yra daug knygų. Bet kur žinios apie sielos priežiūrą? Ji mūsų civilizacijos yra visai pamiršta. Nereikia didelių rodinių, kad dvasinysis kritisiškas moderniojo, išsimokslinuso žmogaus yra visai pamiršta. Daug turime stebuklingų vaistų, kuriuos ligoms gydyti, tačiau dvasinis vaiko gyvenimas dar tebėra aklinai užrakinta skrynia, kurios raktą žmogus jau seniai yra pametęs. Tą skrynį reikia atrinkinti, jei nenorime nugrimzti nužmoginti.

Tą pametę raktą skrynios atrakinti surado Marija Montesori šio amžiaus pradžioje. Ji sako:

Apvaizdos buvo lemta surasti šį raktą, pasinaudojant Kristaus nurodymu: „Jei neatsiversite ir netapsite kaip vaikai, ne eisite dangaus karalystę“ (Mt 18, 3).

Mažasis vaikas, pasirodo, tą raktą laiko savo rankutėse, tačiau iki Montesori jo niekas neieškojo, ir šiandien mažai kas ieško arba, tiksliau sakant, mažai kas bando jį pasinaudoti. Kodėl? Mūsų puikybė, išdidumas neleidžia mums nusizeminti ir prisipažinti, kad nežinome.

Šis metodas nebuvo išrastas, suplanuotas ar sugalvotas sėdint prie rašomojo stalo ar medituojant, svajojant, kaip pagerinti žmogų, kaip naikinti blogą pasaulį. Todėl visų psichologų, filosofų bei pedagogų iki šiol sugalvoti metodai nepagerino žmogaus ir jis iš kartos į kartą vis dvasiškai menkėja, nužmogėja, eina prie išsigimimo. Ant pražūties slenksio stovi labiausiai civilizuoti kraštai, labiausiai apsiginklavę, manydami, kad užkariavę pasaulį jie sukurs socialią, gailęstingą, moralinę žmogų. Tačiau Montesori yra pasakiusi: *Vis dar aklas veda aklą, ir abu puola duobę, iš kurios nebepajėgia išlipti.* Kitaip sakant, vis grimzta kaskart didesnis dvasinis skurdas.

Žmonijai nuo išsigimimo išgelbėti ne turtai, ne prabanga, ne kokiškas pasitenkinimas, o tiksliai dvasinis vertybiškumas. O kad žmogus galėtų *apsirengti* tomis dvasinėmis vertybėmis, reikia atsirakinti užburtą skrynį, kuri yra pilna brangenybių, brangesni už viso pasaulio brangiausių deimantus. Bet, deja, neturime raktą ir jo neieškome, vis pasikliaudami savo išmintimi, savo filosofijomis, o šiandien - ir galinga technologija, su kurios pagalba, atrodo, jau ir dangų pasieksime ir pamatysime, kad tikrai

Dievo n ra, o tiktai žmogus, kuris susik r Diev . (Vienas soviet kosmonautas yra pasak s, kad beor je erdv je nerad s jokio Dievo.) Ta iau amerikie i astronautas Armstrongas, skrajodamas t kstan i myli aukštyb se, nutolusiose nuo m s planetos, iš t aukštybi prabilo šiais žodžiais:

Koks didis Dievo pasaulis, kokia nuostabi Visata ir jos s ranga, kokia puiki m s žem ir koks menkas žmogus su visa savo aukš-iausia technologija, palyginus j su ta tvarka ir tuo tikslingu nesuskai iuojam dangaus k n jud jimu per milijonus met be joki katastrof !

O kas dedasi žmogaus kuriamame pasaulyje su jo technologiniais iš-radimais?..

Garsusis mokslininkas Aleksis Karellas savo knygoje „Žmogus nežino-masis“ rašo, jog dideli dvasiniai turtai slypi mažuose vaikuose nuo gimimo iki 6-eri met , bet niekada iki šiol jie nebuvo panaudojami pagal paskirt , o tik bergždžiai išiekovjami, ir v liau j nebegalima surankioti, - nors bandoma, bet veltui.

Montesori s j dis - ateikite, sitraukite ši veikl ! M s uždavinys ne rakt o ieškoti - jis surastas! Nebereikia ieškoti b d , kaip t rakt panaudoti: viskas iki smulkmen nurodyta! Reikia tik *noro, atsidavusio ir pasišventusio darbo, reikia tikin i , kad tas raktas yra tikras.*

(Iš paskaitos atidarant pirmuosius preliminarinius kursus 1989 11 03 Kaune)

Dr. Jonas Adomavi ius

DVIDEŠIMT PENKI VAIKO PAGEIDAVIMAI

Klausimas. M s spaudoje dabar prad ta rašyti apie vaiko aukl jim pagal Montesori metod . Koks yra medicinos poži ris t reikal ?

Atsakymas. Labai teigiamas - toks, koks jis yra kiekvien žmogaus nat ral , jo prigim iai tinkant reikal . Kiekvienas gyvis turi prigimt j g pats išaugti jo r šiai tinkamu k riniu. Netrikdykime t prigimties duot j g - ir tur sime atitinkam gimim s palikuon . Taip netrikdant prigimt j g erelis išauga tikru ereliu, uodas uodu, o žmogus - kaip pridera - žmogumi. Montesori metodas kaip tik ir priimtinas, kad ska-tina aukl tojus netrukdyti reikštis k dikio prigimtoms j goms nuo pirmo atod sio, siekti tas j gas pažinti ir parengti aplink tinkamam vaiko vystymuisi.

Seniau m s t vai, kitas net beraštis, tur jo paveld t lietuviams ir daugeliui taut b ding žmonišk vaik aukl jimo sistem . Visai negir-d j apie Montesori, jie duodavo vaikams pagal j amži ir polink nau-dingus užsi mimus: motina raugia agurkus, duoda ir dukrai ind agur-kiukams raugti. T vas skaldo malkas, s nus skiedras renka. Tinkamas t v pavyzdys, ne žodis, aukl jo lietuvius tikrais žmon mis.

O vaikas šaukte šaukia, kad t vai išgirst jo 25 prašymus, idant jis gal t išaugti tinkamas žmogus. Veltui bus jo šauksmas, jei t vai patys netaps visiškai sveiki: ne tiek k nu, protu, bet labiausiai vidiniu nusiteikimu, jausmais, asmenybe.

Štai tie 25 prašymai, kuriuos tik normal s t vai gali išpildyti:

1) *Nesugadinkite man s, t veliai!* Aš gerai žinau, kad man nereikia viso to, ko prašau: aš tik jus bandau.

2) *Nebijokite b ti griežti man.* Aš vertinu tai. Tokie t vai suteikia man didesn saugum .

3) *Neleiskite man gyti blog pro i .* Savo gyvenimo pradžioje aš turiu jums remtis.

4) *Neleiskite man jaustis mažesniam negu esu.* Tai tik vers mane kvailai d tis „dideliu“.

5) *Jei galite, nekoreguokite man s žmoni akivaizdoje.* Aš geriau klausysiu, kai j s ramiai kalb sit s su manimi vienu.

6) *Neleiskite man pajusti, kad mano klaidas j s laikote nusižengimais.* D l to sukils mano priešiškusmas prieš tikr sias vertybes.

7) *Nesaugokite man s nuo mano elgesio padarini .* Man kartais reikia skausmingu b du išmokti, kaip elgtis.

8) *Nesupykite, kai sakau: „Aš j s neken iu“.* Aš ne neken iu j s , o tik ginuosi nuo j s galios mane tramdyti.

9) *Nekreipkite per daug d mesio mano menkus negalavimus.* Kartais jais noriu tik atkreipti j s d mes .

10) *Nesikabin kite prie man s.* Jei taip elgsit s, aš ginsiuosi d damasis kur ias.

11) *Nepamirškite, kad aš ne visada moku tiksliai išreikšti savo mint .*

12) *Pasistenkite man per daug nežad ti.* Atminkite, kad aš jaučiuosi labai pažemintas, kai pažadai neištesimi.

13) *Per daug nesistenkite mane kamantin ti.* Išg sdintas aš lengvai galiu pameluoti.

14) *Neb kite nepastov s.* Tai mane labai glumina ir mažina pasitik jim jums.

15) *Nesakykite, kad mano baikštumas yra nereikšmingas: aš j jau iu.* Tai suprasdami j s daug pad site, jei mane nuraminsite.

16) *Neatkirskite, kai aš ko klausiu.* Jei taip elgsit s, aš nustosiu j s klausin j s ir ieškosiu atsakymo kitur.

17) *N nemanykite d tis, kad esate visiškai tobuli ir neklaidingi.* Man labai nemalonu, kai v liau sužinau, kad tokie nesate.

18) *Nemanykite, kad jums yra negarbinga man s atsiprašyti.* Garbingas atsiprašymas mane šiltai nuteikia j s atžvilgiu.

19) *Nepamirškite, kad aš greit augu.* Labai sunku jums eiti kandin su manimi, bet prašy iau stengtis.

20) *Nepamirškite, kad m gstu visk išbandyti.* Aš be to negaliu apsieiti, tod l prašau suteikti bandymams s lygas.

21) *Nepamirškite, kad negaliu gyvuoti be didel s žmoniškos meil s,* bet apie tai man jums n sakyti nereikia.

22) T veliai ir visi kiti, *liaukit s vieni kitus niekin d l religini sitikinim* ; jau vien tarp protestant yra 250 grupi , viena kitai prieštaraujan i ir net kovojan i tarpusavyje. Toks j s elgesys atbaido mane nuo dvasini dalyk . Prad kite meil vieni kitiems rodyti darbais ir visi taip elkit s, ypa tie, kurie bažnyiose skelbiate meil kaip didžiausi doryb . Pad kite žmon ms dvasia atgimti, k nu stipr ti, protu švies ti. Alkanus maitindami, nuogus pridengdami j s ir mane j tokius darbus paskatinsite.

23) T veliai, *pad kite man išsimokslinti pagal ši dien mokslo reikalavimus.* Tada aš lengviau atskirsiu gr dus nuo pel ir b siu žmonijai naudingesis. *Paskiepykite mane nuo lig visais galimais skiepais.* Sveikesnis b damas aš geriau patarnausiu jums ir kitiems.

24) T veliai, *nenuodykite man s dar negimusio ar jau š pasaul išvydusio narkotikais, alkoholiu, nikotinu ir nesveiku maistu - g rima*s, kuriais j s kartais save žudote ir mane žalojate. B damas sveiko k no, proto ir sielos, aš jus geriau globosiu tada, kai pasensite.

25) T veliai, nesuteikite man gyvyb s, jei mamyt man s nenori išnešioti. Milijon milijonais dabartinis negimusi j žudymas mane ver ia tolintis nuo vaikžudži .

Taigi t v pareigos savo vaikams yra trejopos:

- 1) tinkamai pagimdyti k n ;
- 2) išugdyti prot , pasaul jaut ir asmenyb ;
- 3) sukurti tokiam ugdymui reikiam aplink savo pavyzdžiu.

Nesvarbu, kaip jie š svarbiausi darb atliks, skaitant ir Montesori pagalb . Vaikas rutuliojasi, kaip ir kiekvienas gyvis, pats savo prigimtin - mis j gomis. Tik netrukdykime, o pad kime jam pa iame svarbiausiame jo darbe. Visi suaugusieji, susitvarkykime - tada vaik tvarkyti n nereik s. Taip, ir n per plauk kitaip!